

Møte nr.3

Du finner første del av dette heftet på http://akp.no/ml-historie/pdf/diverse_temahefter/.

HVA TRENGER FOLK I NORGE - ØKT LIVSKVALITET ELLER ØKT FORBRUK AV NATURRESSURSER?

I de to første møtene så vi på noen av de internasjonale miljøproblemene som truer framtida på kloden, og på drivkreftene bak disse. Mange av de varene vi anser som en selvfølge, produseres av industri som er ansvarlig for forgiftning, forurensning og rovdrift på naturressurser.

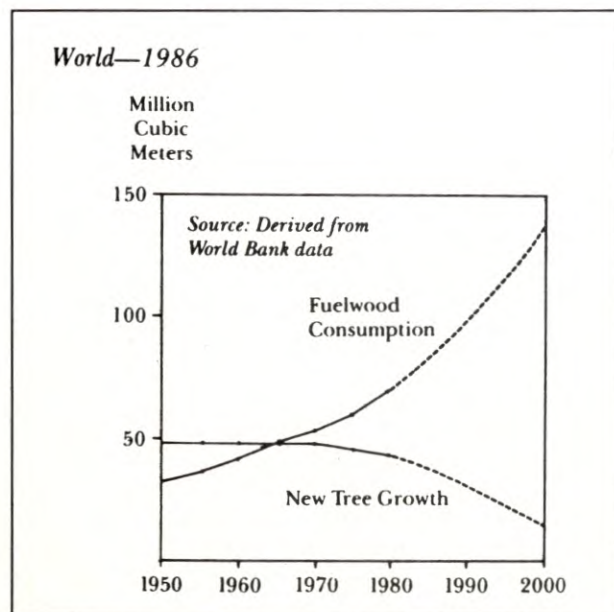
I dag bruker de rike landene langt mer energi enn U-landene. For eksempel bruker USA 1600 ganger så mye og Norge 800 ganger så mye energi pr. innbygger som Gambia (1). I gjennomsnitt er energiforbruket pr. innbygger i de industrialiserte landene omkring 20 ganger så høyt som i den 3. verden.

gisk nivå uten at det totale energiforbruket på jorda øker med mer enn 10 %.

Regneeksemplet viser en økning i U-landenes energiforbruk med 120 % fra 1980 til 2020.

Da må forbruket av energi i I-landene senkes med 45 % i løpet av disse årene. Fortsatt vil forbruket pr. innbygger i I-landene ligge langt over U-landenes.

Brundtlandkommisjonen framhever at det særlig er forbruket av fossilt brensel som bør reduseres. Hvis f. eks. Norges samlede energiforbruk skal reduseres med 45 %, bør altså oljeforbruket reduseres en god del mer, f. eks. med 70-80 %.

Ved er en av de viktigste energikildene i den 3. verden. Fattigbonden har ikke råd til å kjøpe kull og olje. Resultatet blir rovhogst på skogen. Plansjen viser forventet forbruk av tre som brensel, og tilvekst av ny skog i Sudan. Kilde: Worldwatch 1987.

Brundtlandkommisjonens rapport (2) viser et eksempel på hvilke konsekvenser det får for energiforbruket i de rike landene hvis U-landene skal komme opp på et høyere teknolo-

Innsamling av Brensel i Nepal. Foto: Earthscan.

Slike tanker om redusert forbruk skiller seg nåkså mye tradisjonell kommunistisk tankegang. Marxister i ulike land har sett på automatisering og høyt materielt forbruk som en forutsetning for å utvikle det klasseløse samfunnet og viske ut skillet mellom manuelt og intellektuelt arbeid. Men det har vært lite diskutert hvor høyt materielt forbruk som trengs for å utvikle kommunismen, og hvilke begrensninger hensynet til jordas økologiske bæreevne setter. Mange sosialister har vært lite villige til å gå inn på argumenter om at det finnes grenser for ressurser, og at økt forbruk i rike land vil gå på bekostning av forbruket i andre deler av verden og framtidige generasjoners muligheter.

Noe av motsetningen mellom materielt forbruk og økologisk ressursansvar kan løses gjennom mer effektiv og miljøvennlig teknologi. Men det vi i dag vet om konsekvensene av rovdrift på naturressurser, gjør det nødvendig at sosialister tenker grundigere gjennom en del spørsmål omkring forbruk og levestandard.

For marxister er det lett å se at det er kapitalistene som er ansvarlig for det virkelig store forbruket av naturressurser gjennom makten de har over industriproduksjonen og samfunnsutviklingen ellers. Men vi kan ikke lukke øynene for at også utviklingen av det private forbruket har konsekvenser for naturmiljøet. Det gjelder f. eks. biltrafikken, der det har skjedd en sterk vekst og prognosene viser ytterligere 70 % økning de neste 15 årene (3). Et annet eksempel er den stadig økende avfallsmengden pr. innbygger, som bl.a. skyldes unødig emballasje, innebygd produktslitasje og motepress.

Deler av miljøbevegelsen og partiene fra Fr.p til SV har hatt lett for å legge skylda på "folk flest" og gjøre det først og fremst til et individuelt problem at vi forbruker og forurensner for mye. Denne vinklingen er med på å usynliggjøre drivkreftene bak den levemåten folk flest er tvunget inn i i dag. Selv om vi har et ansvar for vår livsstil, er den først og fremst et resultat av at vi må tilpasse oss så godt vi kan innenfor rammer som er lagt av andre.

I stedet for å ha som mål at arbeiderklassen skal forbruke like mye naturressurser som herskerklassen gjør i dag, må vi vise hvor ødeleggende for miljøet overklassens livsstil er, og sette opp kollektive løsninger. Foto: KK

Rammene er profitt og individuelle løsninger. Det brukes dessuten store summer på reklame for å påvirke folk til å kjøpe ting de ellers ikke ville kjøpt.

Det er et økonomisk og politisk system som fører til avfolking av utkantstrøk og sentralisering, økende bilisme, vegutbygging, bruk- og kastprodukter, privatisering av fritidsgoder osv. De velferdsløsningene som velges i den rike verden i dag, med økt privat forbruk av energi og råvarer, kan umulig forenes med en rettferdig fordeling av ressursene i verden. Derfor er kampen for en ny planøkonomi der det ikke er konkurransen, men folks behov for livskvalitet som avgjør hva som skal produseres, også en kamp til fordel for den 3. verden.

Utviklingen er ikke bare en trusel mot framtidens miljø. Folk flest får føle medaljens bakside her og nå. Den store biltrafikken skaper ulykker og utrygghet, og flere hundre tusen nordmenn er plaget av helsefarlig støy og luftforurensning fra trafikken (5). Tallet på støyplagete har økt med 50 % de siste 10 årene, og i dag rammes hver tredje innbygger i Norge av trafikkstøy. Høyere arealforbruk pr. bolig og arbeidsplass har ført til nedbygging av lekeområder og turområder. Det er blitt knappere med nære grøntarealer pr. innbygger i norske tettsteder (5).

Det er viktig å kjempe for samfunnsmessige løsninger på de miljøproblemene dagens private rammer ammer rundt folks hverdagsliv fører til, f.eks. ved å kreve:

- Bedre kollektivtrafikk kombinert med forbud mot privatbilkjøring i sentrale byområder

- Forbud mot miljømessig uforsvarlige produkter (dvs. produkter der råvareforbruk, produksjonsprosess eller selve bruken ikke er forenlig med miljøhensyn).

- Gjennving av avfall fra bedrifter og husholdninger.

For at slike krav skal virke mobiliserende, må folk flest ha forståelse for at de er nødvendige og riktige, og ikke føle dem som utidige inngrep. Også påvirkning av folks holdninger er derfor nødvendig.

Bare de formene for forbruk som kan opprettholdes på lang sikt og som også folk flest i den 3. verden ville kunne ta del i uten uakseptable miljøkonsekvenser, kan anses som miljømessig akseptable. Arbeiderklassen er den klassen som ville ha minst å tape på en slik omlegging av forbruksmønstret i Norge.

I stedet for å ha som mål at arbeidsfolk i Norge skal forbruke like mye naturressurser som herskerklassen gjør i dag, må vi vise hvor ødeleggende for miljøet overklassens livsstil er, og sette opp kollektive løsninger og en miljø- og ressursansvarlig livsstil som ideal for et sosialistisk Norge. Hvis vi ikke samtidig med å slåss for samfunnsmessige løsninger på miljøproblemene også bevisstgjør folk om miljøansvarlig livsstil, vil en framtidig, kommunistisk regjering få store problemer når den skal forklare hvorfor de må endre forbruksmønstre som direkte eller indirekte truer miljøet.

Dette må gjøres alt i dag. Det vil være å føre folk bak lyset å late som om et sosialistisk og solidarisk Norge vil bli et overflodssamfunn, og vente med å agitere for miljøansvar til etter at sosialismen er innført.

Neste møte

I innledningen til møte nr. 2 kom vi ikke noe særlig inn på drivkreftene bak miljøproblemer i de landene som har forsøkt å gjennomføre sosialisme. Men siden sosialistiske stater langt fra har vært uten miljøproblemer, er det opplagt at det også må være drivkrefter bak disse. Dette vil vi se nærmere på i neste møte, som vi har kalt: "Sosialismen - et tryllemiddel mot miljøproblemer?"

KILDEHENVISNINGER:

- 1) "Gaia - jordas miljøatlas"
- 2) "Vår felles framtid", kapittel 7, ramme 7-2. Tiden, 1987
- 3) Bl.a. AKPs prinsipp-program fra 1984. Se også Miljø-magasinet's artikkel "Kommunistisk vekst og vern", som er tilleggslitteratur for møte 4
- 4) Prognose fra Transportøkonomisk institutt, 1986
- 5) SFTs langtidsplan 1986 - 89
- 6) St.meld. nr. 40 (1986-87) Om friluftsliv

FORDYPNINGSTOFF TIL MØTE NR. 3:

- * **Hva betyr økonomisk vekst.** Kronikk av Tron Øgrim sakset ifra Klassekampen.
- * **Vekst og vett.** Steinar Lem fra debatt i Klassekampen.
- * **I-hjelpen til Norge.** Fra Folkevelt nr. 2/88.
- * **Biltrafikken som naturkatastrofe.** Kronikk av Berit Morland sakset ifra Klassekampen.

FORDYPNINGSTOFF:

HVA BETYR ØKONOMISK VEKST?

Kronikk av Tron Øgrim, sakset fra Klassekampen.

Vi må forstå teknologi fordi det er viktig i den politiske debatten som er igang rundt oss hver dag. Ikke den mellom Gro og Kåre. Men diskutere om hva som er en riktig og nødvendig og riktig utvikling, og hva som er feil, unødvendig og skadelig. Skal det være fartsdumper i borettslaget? En gæren stutum-pappa sier at de helt sikkert ødelegger bilen. Da er det greit å kunne slå i bordet med sikre fakta og si; Bare hvis de kjører for fort! DNA-tradisjonen innebærer mye bra. Men også mye borgerlige ideer. Det er et faktum at mange hederlige skikkelige tillitsvalgte stoler blindt på all bedriftsledelse som sier at "det er nødvendig p.g.a den tekniske utviklinga": Farlig og kjedelig arbeid. Oppsigelser, nedleggelse, DNA har skolert dem til det. "All vekst i industrien er bra for Norge, LO, DNA!"

Vekst under kapitalismen betyr økt utplyndring av den 3. verden. Kritikken av hva den borgerlige "veksten" koster, er den mest radikale og sterke siden ved FIVH skriver Tron Øgrim. Foto: Klassekampen

Sånn argumenterte de sosialdemokratiske lederne i Sverige som solgte atomreaktorer til det svenske folk. "Uten atomreaktorer blir det kalde stuer som i gamle dager". Reaktor=industri=velstand, og skit i farer og skade-

virksomheter. Jeg husker et radiointervju med en tillitsvalgt fra Union i Skien for noen år siden. Utslipp plaga astmatikere i nabolaget. Sånne folk hører ikke hjemme i vårt miljø sa tillitsmannen, de bør heller flytte!

De fleste er ikke så gærne, de har bare lært at sjefen har alltid rett. For å vise dem at sjefenes planer har klassekarakter

må du sjøl kjenne teknologien. Kunne vise at det finnes et "alternativ til den farlige maskina, enda ingeniøren sier han

aldri har hørt om det". Med sånne kunnskaper når du langt. For disse folk har god greie på det praktiske i produksjonen og godt vett, det skal ikke mye til før de virkelig skjønner hva som er på gang Kunnskap om teknologi trengs og i diskusjon med de grønne. De Grønne i Europa utvikler viktige ideer som vi må lære av. I Norge er Framtiden i våre hender (FIVH) et drivhus for det. Jeg er enig i mye, og uenig i noe, men har stor respekt for det intellektuelle arbeidet de driver med. Når det gjelder å gå i dybden i teorien, er de mye mer interessante - og radikale! - enn f.eks SV.

I diskusjoner har folk fra FIVH anklaga AKP for å være et "vekstparti". De går ut fra offisielle (borgerlige) prognoser om veksten i norsk produksjon, og viser hva den vil koste: I forbruk av ressurser, i ødeleggelser av natur og miljø, i billige råvarer plyndra fra den tredje verden osv. Konkusjon: Siden dere er for "vekst" så må dere godta dette, for dere kan ikke både få i pose og sekk! Vi i FIVH er mot naturødeleggelser og plyndring av den tredje verden. Men derfor må vanlige mennesker være villig til å spare **personlig**. Leve et enklere liv, gi oppforbruket, sier FIVH. Jeg møtte steinar Lem i Studentersamfunnet i Trondheim, og jeg oppfatta det han sa omtrent sånn. det er ikke dumt! Det fortjener gjennnomtenkte, fornuftige svar. Kritikken av hva den borgerlige "veksten" koster er den sterkeste og mest radikale sida av FIVH. Det er et oppgjør med den sosialdemokratiske vekstpolitikken som er blitt helt borgerlig. Det reiser spørsmål om å avskaffe kapitalismen.

Men vi maoister vil ikke ha sånn "vekst". For DNA-økonomer (som Rune Gerhardsen) er "vekst" det samme som produksjon av varer/ tjenester med økt pengeverdi. Men vår vekst er produksjon av flere nyttige ting som folk virkelig trenger.

For Gerhardsen er det "vekst" i norsk økonomi hvis vi selger mye akevitt til Tyskland, og våpensystemer til USA, og "polstreika skada økonomien". Vi derimot, vil ha skoleplasser og sjukehussenger, og hvis legevakta får fred på grunn av polstreika så synes vi det er bra. toppen ser "vekst" som "vekst i pengeverdi", AKP ser vekst som flere nyttige ting produsert.

Her er spørsmålet som jeg og Steinar Lem **egentlig** er så uenige i. For jeg mener at vi ikke trenger vekst i konsumet av sprit og sukker og fett og dyre innpakninger på varene i butikkene og personbilkilometer. Her kan jeg støtte Lem's ønske om nullvekst. Men jeg mener Norge trenger **vekst** i antallet barnehager og gode bolger til de som bor dårligst, og service til pensjonister og miljødektektiver mot DENOFA og andre skurker som dreper elvefisker med utslippa sine. Og teaterforestillinger, og fjellturer og svømmebassenger og svømmebassenger er det mangel på. Her vil jeg ikke ha "nullvekst", men **kraftig økning**. Og det godtar kanskje Lem? Så vanlige folks konsum. Hvis vanlige folks konsum nå betyr miljøødelggelse og utbytting av den 3. verden, så er det et godt argument for at konsumet må ned. Men la oss da se konkret på det! Billig tropefrukt og bomull avghenger av utbyttinga av den 3.verden. Så må vi skjære ned på konsumet av det i solidaritetens navn. Betale mer, bruke mindre. Personbilene ødelegger Oslo. Personbilene må ut av sentrale Oslo, forbruket må ned. Men gjelder det skoleplasser? Vanlige leiligheter? Sjukehussenger? Varme stuer om vinteren? Jeg tror at alt dette kan produseres i større omfang enn nå,uten å brandskatte naturen, og uten å utbytte den 3.verden!

Dette kan vi undersøke. Lag en prognose for flere skoleplasser, svømmehaller, og elvedektektiver og se: Kanskje vi kan tåle en kraftig vekst i folkets forbruk av sånt. Uten en konkret analyse av ulike slags vekst kan kritikken av "overforbruk" bli et vrengebilde av DNA's vekstprat.

"Vi er mot atomstrøm, derfor er vi for kalde stuer". Nå veit vi fra Sverige at det er mulig både å slippe reaktorer og beholde gode varme stuer. En videre diskusjon om sånt - gjerne mellom folk fra AKP og FIVH - trur jeg begge parter kunne lære mye av.

FORDYPNINGSSTOFF:

VEKST OG VETT

Av Steinar Lem, Framtiden i våre hender, Klassekampen 17.1.87

Framtiden i våre hender har faktisk aldri brukt begrepet "nullvekst". For det første er vi altså enig i at mange grupper trenger vekst - gamle, lavtlønnede, andre som har falt ut av konkurransesystemet. I et land som er rikere enn omtrent alt historien har sett av samfunnsformer måtte dette kunne løses ved innenlandsk inntektsutjevning - altså uten at BNP behøver å vokse. Det er mye å ta av. Noene er

selvsagt uenig av det, men neppe AKP. Dernest trenger vi, som Øgrim egentlig sier, vekst innenfor områder som kultur, helse og sosialomsorgen, kanskje undervisning - områder som gir arbeidsplasser som bare i begrenset grad krever tingproduksjon, miljøskader, utbygging av u-landene. Og selvsagt trenger vi ubegrenset vekst i antall "fjellturer". Håper de fleste fortsetter å gå i Jotunheimen, så får jeg stadig Romsdalsfjella for meg selv.) Såne typer menneskelige aktiviteter inngår knapt nok i Norges husholdningsregnskap, de betyr bare at fok lever.

Både av moralske grunner (bruk av ordet moral betyr ikke nødvendigvis at brukeren er politisk ordblind) og av hensyn til norsk overlevelse trenger vi et samfunn som ikke velbehagelig godtar massedrap i u-landene gjennom strukturell og diskret vold som forutsetning for sin rikdom, og som ikke prøver å utrydde barnebarna sine. Med med en fornuftig bruk av ny teknologi, kanskje også av "gammel" behøver ikke det å gjøre oss til brenneslepuddingspisende økologer i selvbergingskollektiver oppe i dalsidene (Hvis noen FIVHere og andre grønne personligheter velger dette selv, bør de likevel tolereres.)

Øgrim skriver at FIVH legger vekt på at enkelte må forbruke mindre. Utvilsomt. Men Informasjonssenteret har **aldri** ment at det vi ikke forbruker, av seg selv dukker opp i u-landene. Selv om enkelte innen bevegelsen har trodd, og tror det. I dag må midler overføres, privat eller kollektivt, til frigjørings-bevegelser, utviklingsprosjekter osv, ved en samfunnsmessig omlegging, må fordelingsmekanismene i verdensøkonomien, råvareprisene ikke minst, endres. Og det vil koste. Som det koster å bevare livsgrunnlaget. Men hvis høyt forbruk av alle typer opprettholdes som sentrale personlige og samfunnsmessige mål, vil en politisk systemendring som får lavere forbruk som konsekvens bli selvmotsigende, siden jeg nå snakker om all typer forbruk, fortstår jeg Øgrim som om han er enig.

Med tanke på at jeg skriver i Klassekampen: FIVH har aldri ment at folk individuelt skal gi avkall på lønn - slik at profitten hos bedriften øker. I stedet trengs det alternativ

lønnskamp. Gjerne med høyere krav - til arbeidsplasser som ikke er helsefarlige, miljøtiltak, solidaritet med fagforeninger i u-land, kanskje et fond for innenlandsk utjevning, eller krav om meningsfylt produksjon av produkter det er behov for, men ikke marked for. Alt dette koster penger. Og noen av disse kravene er politisk farligere enn lønnskrav.

Er altså enigheten mellom FIVH og AKP i synet på forbruk stor? I allfall større enn de fleste har trodd. Øgrim skiller vettugt mellom "vekst i pengeverdi" (dagens rådende definisjon av vekst), og "flere nyttige ting produsert". Men det er tross alt en grense for hvor stort det samlede forbruket, selv av nyttige ting kan være, uten å skade u-landene og naturen. Hva vi oppfatter som nyttig er desuten avhengig av holdninger, identitetsfølelse, vane. Øgrim ønsker seg f.eks flere svømmebassenger i Norge. Det gir arbeidsplasser som oppfyller fornuftige behov, og skader neppe noen. Mange steder her i landet er det langt til svømmehall. Men det er fullt mulig å strelle dette behovet inn i en borgerlig, holmenkollaktig drøm om private svømmebassenger i alle hager. Og behovet for bedre boliger, kan bli eneboliger for alle, mer moderne eneboliger osv. Trivelig nok - men ville det være mulig uten å øke forskjellen i verden, utnytte u-landenes svakhet, skade miljøet? Burde ikke en vekst i nyttig produksjon skje med utjavnning, og med omlegging fra unyttig til nyttig produksjon? Er Øgrim enig i at en slik omlegging kan skje uten å øke BNP slik det nå måles - og kanskje selv om BNPminsker?

FORDYPNINGSSTOFF:

I-HJELPEN TIL NORGE.

Som medlem i OECD, er Norge blant de landene i nord som hvert år mottar en netto overføring av varer og kapital fra de fattige landene i sør. For Norges del er denne "i-hjelpen" fra sør til nord i øyeblikket på noe mellom 10 og 14 milliarder kroner i året. Delt på hver og en av oss, er det 2.500 kr. Det er forsker Tore Linné Eriksen ved Norsk Utenrikspolitisk institutt (NUPI) som har gjort dette overslaget på oppdrag for Framtiden i våre hender- Informasjonssenteret. Ifølge Linné Eriksen kan man for det første regne med 3-4 milliarder kroner i generelle bytteforhold mellom Norge og den 3. verden. Dette handler blant annet om råvaresituasjonen, og kommer Norge til gode som en gevinst på sterkt fallende priser på verdensmarkedet, f.eks på kaffe. Denne gevinsten foreligger som spart valuta- utgift.

For det andre, mener Linné Eriksen, kan man regne med et tilsvarende beløp i rent handelsoverskudd med den tredje verden. Dette vil riktignok kunne variere endel med svingende kurser og priser på valuta og viktige råvarer. Men bare for 1986 har Norge et overskudd i utenrikshandelen med land i Afrika på 3,6 milliarder kroner. Som det tredje punktet kommer norsk bistand. Trolig er det 35 - 40 prosent av det totale bistandsprosjektet på seks milliarder

kroner som aldri forlater Norge. For disse 2,5 milliardene kjøpes det varer og tjenester her i landet - en handel som ikke ville vært mulig uten forekomsten av et bistandsbudsjett. Det meste av dette eksporteres riktignok ut til norske samarbeidsland som mat, medisiner, verktøy, maskiner og ulike former for eksperthjelp. Men det er gjort opp for her hjemme - det er Norge som får inntektene. Dette er en annen og vel så presis side av uttrykket "hjelp til selvhjelp".

Endelig må man regne med ca. 1 milliard årlig i inntekt fra norske bedrifters investeringer, konsulenttjenester, lisensavtaler osv. i u-land. Oppå dette igjen kommer så virksomheten til den norske rederieringen. Om en sjekk på 10 milliarder norske kroner ble overlevert sentralbanken i Mosambik, ville landet i løpet av to år vært helt gjeldfritt, viser materialet til Tore Linné Eriksen. Mosambik med et land på 16 millioner innbyggere, har i øyeblikket en utenlandsgjeld på 20 milliarder kroner. Hva er 20 milliarder sett med norske øyne? Som pengesum tilsvarer det 1988 budsjettet for Oslo kommune. Som gjeld er det 8,5 milliarder mindre enn hva det norske jordbruket hadde ved inngangen til 1988. Om vi tenkte oss 10 milliarder gitt til et land som Tanzania, ville perspektivene kanskje vært

enda mer groteske enn i nabolandet Mosambik. Tanzanias valutainntekter er eksport av kaffe, bomull og sisal utgjør idag ca. 2,5 milliarder kroner. Av dette går kanskje 40% med til å betale oljeregningen, for en oljeimport som i kvantum tilsvarer lasten i tre norske supertankere. 40% går til dekning av renter og avdrag til verdensbanken og det internasjonale pengfondet. Om pengestørrelsene er kjente, og ikke særlig skremmende for oss, er det noe langt annet der brutto nasjonalprodukt pr. innbygger er mellom 225 og 275 dollar. Det betyr ikke bare å ta hjem til Norge noe som synes svært lite for oss, men dom har store konsekvenser for dem. Det betyr også å overføre noe herfra, noe som vi med vår

standard ikke ville merke noe særlig til, men som ville bety svært mye for dem. Fordi bildet er så skjevt, og fordi Norge bare er en av mange deltagere i et stort internasjonalt system, som samlet driver en massiv utbytting av den tredje verden, er sammenstillinger som disse blitt utgangspunkt for en kampanje; "Stopp u-hjelpen fra sør til nord". Hovedaktører i denne kampanjen er Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU) og Den europeiske nord-sør kampanjen.

(Fra Folkevett nr. 2, 1988).

Hvert år overføres 10 - 14 milliarder kroner fra u-landene til Norge i følge beregninger forsker Tore Linné Eriksen har gjort for Framtiden i våre hender.

FORDYPNINGSTOFF

BILTRAFIKKEN SOM NATURKATSTROFE.

Kronikk i Klassekampen 12.3.87, av Berit Morland.

Mot løsemidlene reises kamp og forbud innføres. Industriutslippene får sine demonstrasjoner. Men mot bilindustriens forurensning, drap, energisløsing står det ingen militant front. Ulykker og sykdommer ser ut til å lagres under naturkatastrofer. Tragisk for dem det gjelder, men i det store og hele noe man må leve med. En million mennesker opplever at de blir plaget av lukt og skitt i vegtrafikken. 200 000 mennesker i Norge bor eller oppholder seg i områder der luftforurensinga er større enn grenseverdien som anbefales av internasjonale helseorganisasjoner. Halvparten av disse forurensningene stammer fra biltrafikken. 20 - 40.000 opplever forurensningen direkte på helsa - som forverring av sykdommer som som bronkitt, astma, hjerteproblemer og allergi. 150 - 200 lungekrefttilfeller hvert år skyldes luftforurensning, biltrafikken skal ha skylda for halvparten. Mye tyder på at veitrafikken er den største bidragsyteren til dioxinutslipp. Hvor mye energi privatbilene forbruker, har jeg ikke tall for.

Men tallene for de andre helseskadene er uhyggelig klare: 402 drepte i 1985. 454 drepte i 86. Omtrent 2000 alvorlige skadd - av dem 200 - 300 som kalles meget alvorlig skadd,

antageligvis med varig men, av disse mellom 70 og 90 som havner i rullestol. Hvert år. Bilindustrien ser farene for motaksjoner og går til forbedringer. Staten følger opp med nye krav om utslipp. Katalysatorene vil fjerne utslippene opp mot 80% fra hver bil, heter det. Og enkelte firmaer reklamerer for nye modeller som sikrer at du ikke får motoren i fanget den dagen ulykken er ute. Hvor mange dødsfall dette kan forhindre er usikkert. Men det kan iallefall ikke hindre at ulykkesofrenes antall fortsetter å stige, av en enkelt grunn: Prognosene sier at trafikkmengden vil øke med 60 - 80% fram mot år 2000. Katalysator er i sannhet en investering for økt salg. Derfor vil heller ikke utslippene reduseres i den grad katalysatorene innbyr til å tro. Det er ikke snakk om den enkelte bil, det er snakk om summen. Når det gjelder energibruk og forurensninger, er det også snakk om summen - i den industrialiserte, som det heter. Når dette skjer med minimal motstand, når ingen organiserer steinhard kamp mot drap, forurensning og energisløsing, må det henge sammen med dette: At bilen løser problemer helt individuelt. For at den kan fortsette å gjøre det, har det oppstått sterke masseorganisasjoner i Norge. Likevel bør Jan Myrdals utfordring gjelde her og nå: Som kjent kan det gå år før sosialismen er gjennomført. Noen problemer, som industriforurensning må man kreve tiltak mot umiddelbart. Og

Mot løsemidler reises kamp og forbud innføres. Industriutslippene får sine demonstrasjoner. Men mot bilindustriens forurensning, drap, energisløsing står det ingen militant front. Hvorfor spør artikkelforfatteren.

tankene må kunne bevege seg utover det som passer den enkelte. Du møter det klassiske problemet i Kapitalismen: Sett opp avgiftene. Lag bompengoordninger. Og alle som kan føre utgiftene på firma eller har penger til det vil fortsette å kjøre bil. Det er de lavtlønnnte som vil bli presset ut. Kollektivtrafikken vil ikke bli bedre med en H/A styrt by. Det blir fortsatt parkeringshusene i sentrum som suger kapital. Sånn sett har stortingsgarasjen flere dimensjoner enn at stortingsrepresentanter bevilger penger til seg sjøl. De blir bærere av en ideologi som sier at du skal ha bilen din med deg helt til arbeidsplassen. Det er alarmerende, i lys av skadene. Ingen kan vente annet enn flikking fra den kanten. Men hvordan kan et krav stilles? Dersom ikke borgerskapet skal betale seg bort fra problemet, og arbeiderklassen bære det, hva slags krav kan gode sosialister stille? Kollektivtrafikken sjølsagt. Flere avganger, flere kollektivtraseer, billigere reiser, krav som burde ha masseopplutning og som faktisk deles av folk langt til høyre for sentrum. I Zurich er det laget et forsøk med gratis kollektivtrafikk. Kjempesuksess. Men det er liten organisering for dette i snille Norge. Og ifølge ekspertene er det heller ikke nok. For folk bruker likevel bilen. Det sitter i mannsrolla. Og etterhvert i kvinnes dobbeltarbeide: Tida er viktig, så må det vel avgifter til? (Det gir dessuten

penger i kassa, som løfterikt kan brukes på kollektivtrafikk.) det spør om tankenes dristighet må bevege seg i retning av rasjonerings-kortene. Sammen med utbygging av kollektivtrafikken. Noen helger i 70 åra ble det forbudt å kjøre bil. På Bakklandet i Trondheim lå folk søvnløse av stillheten, men likevel var det mange som var på gråten av glede.

Vei for og imot: Det byråkratiske arbeidet med å utarbeide særtillatelse til å bruke privatbil (kontroll på at varebilen ikke er privat) et x antall ganger pr.uke innenfor en grense rundt Bergen. Mot reduksjoner av antall sengeplasser på sykehusene. Åtti rullestolpasienter pr. år - hvor mange sykehusår har de foran seg? Hvis en bare tenker økonomisk, antar jeg at det vil lønne seg. Tenker en menneskelig, solidarisk er jeg sikker. Vei for og imot: et kvarters gå eller løpetur to ganger hver dag, til buss eller bane, i luft som ikke er fylt av eksos, mot kjøring, bilkjøring til joggeløypa om kvelden, evt. jogging langs bilveiene seinere på kvelden. Dumme og naive og moralistiske tanker? Gjerne noen andre forslag. Men noen tanker må tenkes før trafikk-volumet har økt med 60%.

Spørsmål til møte 3:

1. Gjør mulighetene for å ta i bruk miljøvennlige, alternative energikilder i framtiden at vi ikke behøver å redusere eller bremse energiforbruket i Norge i dag? Er et minst like høyt energiforbruk som i dagens Norge en forutsetning for å utvikle et klasseløst samfunn?

2. Hvordan er mulighetene for å redusere forbruket av energi og råvarer uten at det går ut over folks levekår innenfor disse sektorene:

- industri
- transport
- husholdninger.

3. Har folk flest i Norge fått det bedre i dag enn for 20 år siden? Er økning i kjøpekraft noe entydig mål på at levekårene blir bedre? Nevn noen faktorer som har redusert folks livskvalitet de siste par tiårene.

4. For hvilke varer og tjenester vil vekst i offentlig og privat forbruk ha

negative konsekvenser for miljøet, og hvilke former for vekst kan skje uten skadevirkninger for miljøet?

5. Hva ville konsekvensene for miljøet bli hvis lønnskampen ble lagt ned? Hva ville den økte profitten da bli brukt til? Hvordan kan en unngå at vellykket lønnskamp i Norge samtidig fører til økt forbruk av miljøskadelige produkter?

6. Hvilke endringer i forhold til dagens forbruks- og ressurs-politikk måtte et sosialistisk Norge gjøre for ikke å delta i utplyndringen av naturressurser i den 3. verden?

7. Hva må til for å sikre at et framtidig arbeiderklassestyrt Norge fører en politikk som er økologisk forsvarlig og solidarisk med den 3. verden?

Møte nr. 4

SOSIALISMEN - ET TRYLLEMIDDEL MOT MILJØPROBLEMER?

I møte nr. 2 så vi at kapitalismens krav til profitt er en viktig drivkraft bak miljøproblemer i Norge og i verden for øvrig. Men hva med miljøproblemene under sosialismen?

Økologiske prinsipper må integreres i økonomisk politikk

I et foredrag på AKPs konferanse om 3. verden i desember 1987 sa Loyd Timberlake at alle økologiske spørsmål ikke må betraktes som et problem for seg, men som et direkte resultat av økonomiske og politiske forhold og av makt og eiendomsforhold. Derfor, sa han, kan ikke de økologiske katastrofene avverges uten at økologiske prinsipper integreres i den økonomiske og politiske basisen i samfunnet.

Hva så med sosialismen? Finnes det ikke nok av eksempler på at sosialistiske land, eller land som har en form for planøkonomi, også gjør vold på miljøet og skaper økologiske kriser?

Sosialisme en forutsetning for økologisk balanse.

Det viktigste ved sosialismen er at arbeiderklassen og flertallet har makta, og at produksjonen styres etter folks behov og ikke etter profitt. Som vi så i kapittel 2, gjør profitttraten at langsiktige miljøvirkninger teller lite i kapitalistenes økonomiske regnskap. De som blir hardest rammet av miljøkatastrofene, er dessuten helt andre enn dem som får profitten. Under sosialismen vil både maktforholdene og de økonomiske mekanismene være helt annerledes. Dette gir det nødvendige grunnlaget for å skape et samfunn i økologisk balanse,

Sosialistiske miljøkriser

Da Mao Zedong ga ordre til at stålproduk-

sjonen i Kina skulle dobles i forhold til de opprinnelige planene under Det Store Spranget i 1958, blei 60 millioner bønder utkommandert til å hogge ned trær og brenne trekull til stålverkene. Dette skapte jorderosjon, flom og tørke. Dessuten førte det til en stor hungerkatastrofe. I tillegg fikk stålet en så dårlig kvalitet at det ikke dugde til formålet. Dette var ikke et eksempel på profittmaksimering,

Mao Zedong

menn på at en oversentralisert styring også kan skade naturen.

I alle sosialistiske land har også pris- og planleggingssystemet bidratt til slike forhold. I Kina er energi priset lavt av hensyn til folkets levestandard og av hensyn til den strategiske tungindustrien. Resultatet har blitt et svært overforbruk av energi i industrien. Industriledere og arbeidere har ikke noe press på seg og ingenting å tjene på å spare energi, derfor sløser Kina mer med energi enn de fleste andre

Miljøproblemene vil ikke kunne løses før profittmotivet avskaffes i produksjonen. Men uten økologisk bevissthet på alle plan i samfunnet så vil det bli gjort alvorlige overgrep mot naturen også under sosialismen. I Kina førte Mao sin parole om å "ta kornet som nøkkelledet" til omfattende erosjonsproblemer. Foto: Klassekampen

land i verden. Samtidig kommer mye av energien fra kull, og forbrenningssystemene er primitive. Dette gir et økende smog-problem.

AKP regner Sovjet som et byråkratkapitalistisk land. Dette handler om hvem som har makta og hvem som tjener på økonomien i landet. Men planleggingssystemet er ikke radikalt endra fra Stalin til i dag. Det sovjetiske planleggingssystemet setter tungindustrien på topp og favoriserer et sentraldirigert og kapitalintensivt jordbruk. Dette har ført til mange økologiske kriser. Det intensive bomulls jordbruket rundt Aralsjøen har tappa ned denne sjøen så voldsomt at sovjetiske eksperter mener at den kan forsvinne allerede i 90-åra og bare etterlate seg en saltørken.

Øst-Europa, særlig Polen, er i dag de mest forurensete områdene i Europa.

Den stalinske planleggingsmodellen, som både Kina, Albania, Vietnam og andre landsom har regna seg som sosialistiske har bygd på, har også hatt stor innflytelse i mange land i den tredje verden. I denne modellen er det avgjørede å produsere så og så mange tonn

innen da og da. Det avgjørende er mengde og tid, mens både kvalitet, energiøkonomisering, kvinnepolitiske aspekter og økologiske prinsipper har stått lengre bak i køen.

Mao så annerledes på naturen enn Stalin

Mao Zedong var ikke bare prega av marxismen, men også av tradisjonell kinesisk tenkning. Derfor hadde han mer sans for harmoni, balanse og samspill mellom menneske og natur, enn hva den mekaniske og teknokratiske tysk-russiske marxismen ofte hadde. Alt i 1949 ga Mao direktiv om å plante skog over hele landet, og han oppmuntra til gjenbruk i jordbruket og industrien. I den ideelle utgaven av folkekommunene skulle det nettopp utvikles et samspill mellom industri og landbruk. Problemet var bare at slike økologiske ideer kom i skarp konflikt med overordna målsettinger i den økonomiske politikken og en planleggingsmodell som i bunn og grunn bygde på den stalinske modellen.

MILJØPROBLEMER I KINA: FORØRKNING OG AVSKOGNING ET ALVORLIG PROBLEM.

Forørkning er et globalt problem, og et av de store og viktige miljøproblemene. Hvert år trues 50.000 til 70.000 kvadratkilometer jord av forørkning. Forørkning har vært, og er fortsatt et av de alvorligste miljøproblemene i Kina. Og som i andre 3. verden land skyldes dette: Overbeiting og "overforbruk" av jord og vann, overbefolkning, ukontrollert gruve og anleggsvirksomhet, fattigdom, og uvitenhet om økologiske forhold. I Kina vokser ørkenområdene med 1000 kvadratkilometer i året, og mange halvørken og steppesområder er truet av forørkning.

Kina er imidlertid et av de landene som har kommet lengst i å stoppe avskogningen og ørkenspredningen. En samordnet plan for ørkenbekjempelse, kombinert med omfattende massemobilisering har ført til viktige resultater:

- i Nord-Kina har man doblet arealet med grass og

busker langs ørkenen de siste syv årene.

- Kina har trolig økt skogdekningene i hele landet fra 9% til 12% siden frigjøringen.

- Kina har laget en grønn mur bestående av flere rader med trær, busker og grass som strekker seg 7000 km langs Kinas nordlige og vestlige provinser (Kinas grønne mur). Muren skal demme opp for videre ørkenspredning i disse utsatte områdene.

Disse resultatene er oppnådd fordi man har klart å mobilisere store deler av befolkningen. Skogplanting er gjort til en nasjonal oppgave i Kina. 12 mars er høytidelig oppnevnt til nasjonal treplantingsdag. Da går alle ut og planter trær. Fra 1978 - 1985 ble det plantet ut 150 millioner trær. (Kilde. "Kinas grønne mur", ørkenbekjempelse og miljøproblemer i Kina, - utgitt av Dep. for utviklingshjelp.

Sosialismen - et samfunnsystem som gir naturen en sjanse.

For å løse de enorme, verdensomspennende miljøproblemene er det en forutsetning at et nytt, revolusjonerende samfunnssystem erstatter kapitalismen. Profitt og konkurranse må bort som hoveddrivkraft i økonomien, og beslutningsprosessene i storselskapene og regjeringenes lukkede rom må bli gjenstand for demokratisk behandling der menneskenes og naturens behov styrer. En sosialisme basert på demokratisk styrt planøkonomi og en bærekraftig utvikling for naturen, må være et mål for både arbeiderklassen og miljøbevegelsen.

Miljøspørsmålene - ei utfordring for marxistisk teori

Men også under sosialismen vil det være en innebygd konflikt mellom miljøvern og folks

behov for materiell velferd. Et regjerende kommunistparti vil i stor grad være avhengig av å kunne vise til resultater i form av bedre velferd for folk. Uten at folk og regjering har bevisste holdninger til økologi, vil dette lett gå ut over miljøet. Utfordringa for marxister i dag er å studere hvorfor sosialismen også har skapt økologiske kriser, og å finne ut hvilke forhold ved de sosialistiske økonomiene som har eksistert fram til i dag, som har bidratt til dette. Når det ikke er profittmaksimering, slik som under kapitalistisk økonomi, hva er det da? Her skal vi ikke legge fram noe fasitsvar, for det finnes ikke. Vi vil i stedet utfordre deltakerne til å være med på det nybrottsarbeidet dette er.

I neste møte vil vi rette søkelyset mot den mye brukte påstanden at miljøkampen truer arbeidsplassene. Stemmer dette? Vi vil også komme nærmere inn på arbeiderklassens rolle i miljøspørsmål.

FORDYPNINGSSTOFF TIL MØTE 4:

- * **Kommunistisk vekst og vern.** Rasmus Hanson og Jørn Siljeholm.
- * **Økonomi og miljøvern.** Jens Andersen

FORDYPNINGSTOFF:**Svak ressursprofil i utkast til AKP's prinsippprogram:
KOMMUNISTISK VEKST OG VERN**

Av Jørn Siljeholm og Rasmus Hansson, sakset fra Miljømagasinet.

“Ein kraftig vokster i produksjonen”, “ein sterk sosialistisk økonomi” og “automatiske maskinar” “gjer det råd å få bort naud og tungt slit over heile jorda” og “stette stadig betre dei aukande kulturelle og materiell behova til samfunnet” “Sitatene er henta fra utkastet til nytt prinsippprogram fra Arbeiderenes kommunistparti. Skreller vi bort klisjeene, minner programforslaget påtagelig om Arbeiderpartiets slagord fra 1969: Vekst og vern.

Da den miljøpolitisk debatten på norsk venstreside døde hen mot slutten av 70 åra, var det tilsynelatende enighet om de mest grunnleggende miljø og ressurspolitiske forhold. Miljøkampen skiftet tyngdepunkt fra teori til praksis. I denne perioden begynte AKP for alvor å markere en miljøprofil utad. Det var slutt på den tida da AKP insisterte på at sosialistiske atomkraftverk var så mye bedre enn de kapitalistiske. Utviklingen nådde sitt foreløpige høydepunkt med partiets, og “grasrot” ml-erenes sterke og aktive innsats i Altakampen.

Dermed var det vel å vente at en grunnleggende forståelse av miljøproblemene også hadde nedfelt seg i partiets langsiktige strategi og teoretiske grunnlag. Men miljøbevisste AKP'ere vil få vanskeligheter med å finne samsvar mellom teori og praksis når de leser utkastet til nytt partiprogram. Målet for AKP synes å være et samfunn preget av avansert teknologi og materiell vekst. Her regjerer hovedsakelig en teknologi og vekstoptimisme som overser global ressursknapphet, forurensning og sentralisering.

Ideologisk teknologi

Programutkastet står trygt i marxistisk tradisjon, for såvidt som Marx selv var tekno-optimist. Han så ingen problemer i forholdet mellom natur og en sterk, global teknologisk vekst: naturødeleggelser skyldtes kapitalistiske produksjonsmåter, ifølge Marx. Programutkastet understreker de problemer en tilsvarende verdensteknifisering og økende ressursforbruk ville skape i en kapitalistisk økonomi: “Bruken av av dei nye og mektige kunnskapane til privat fortjeneste fører til øydeleggjing av jorda, rasing av økosystem og katastrofer i det menneskelege miljøet”. (Kap.1, s. 9). Men leseren beroliges med at under sosialismen skal “høgt utvikla vitenskap gjere at slike former for produksjon som øydelegg natur kan avskaffast” (Kap 2., s. 10).

På et vis er vi tilbake ved den gamle diskusjonen om hvorvidt et atomkraftverk blir mindre farlig om man maler det rødt. Men spørsmålet er om et høyt teknologisk nivå egentlig kan sees løst fra industrien og infrastrukturen

den er knyttet til. Det som idag finnes av erfaringer og undersøkelser rundt problemet, viser nokså klart at svarte blir nei.

Sentralisering eller desentralisering.

Programforslaget sier videre: Grunnlaget for et sosialistisk samfunnsomveltning i Noreg er oppbygginga av ei sterk sosialistisk økonomi. Dei store private og statlege monopolverksemdene må gjerast om til sosialistisk statseigedom” (Kap.5s.17) Så langt vi kjenner sterke økonomiske enheter og store virksomheter i dag, virker de ofte sterkt sentraliserende på mange deler av samfunnet. det er høyst sannsynlig at fortsatt sterk materiell vekst innebærer behov for, og styrking av denne tendensen også under sosialismen. Hvordan står en slik målsetting i forhold til miljørørslas tradisjonelle mål om desentralisert styring og bosetting, mindre enheter osv? Sentralt hos Marx står den fremmedgjøringen arbeiderene utsettes for gjennom de automatiske produksjonsprosessene til kapitalismen. Men produksjonsapparatet ser ut til å bli like uoversiktlig og sentraltidregert under kommunismen. Hva gjør AKP så overbevist om at arbeiderene føler seg mindre fremmedgjort overfor sentraliserte, kommunistiske samfunn enn overfor kapitalistiske systemer med samme oppbygging og teknologi?

Uendelige ressurser?

Verdens ressurser er på et vis uendelige. Men de vil etterhvert bli så sjeldne og dyre at ingen har råd til å kjøpe dem. Samtidig blir miljøeffetene ved utvinning stadig større. I praksis vil drømmen om å gi alle verdensborgere en levestandard på linje med vår, renne hodet i den konkrete muren som heter begrensede ressurser. Dette må bli et problem for dem som vil forbedre verden ved å skru produksjonen og forbruk opp. Det er vanskelig å se for seg et teknosamfunn i verdensmålestokk som ikke overforbruker ressurser. Moderne vitenskap og teknikk kan uten tvil øke effektiviteten og ressursøkonomi mange ganger i forhold til dagens nivå. Mange ser bare smarte små mikrocomputere når de forestiller seg framtida. Men computere er uløselig knyttet til tungindustrien, oljevirk-

"AKP(ml) går inn for et samfunn med et høyt teknologisk nivå, men dette vil føre med seg industrier og infastrukturer svært likt det vi ser i samfunnet i dag, hevder Jørn Siljeholm og Rasmus Hansson.

somhet, gruvedrift, høyt energiforbruk etc. Virksomheten på disse områdene må økes drastisk dersom det skal bli grunnlag for en framtid der automatiske maskiner gjør livet lett for åtte milliarder mennesker, som man antar jordens befolkning vil stabilisere seg på. Men før vi når så langt vil en rekke ressurser bli en mangelvare.

Naturrasering.

Var fordelinga mindre skeiv, kunne alle mettes av det jorda i dag produserer. Men kostholdet ville bli skrint. Også i framtida blir vi avhengige av mange av naturens produkter, først og fremst til mat. Men det er vanskelig å forstille seg en verden med "stadig aukande produksjon" hvor ikke kravet til matkvalitet vil øke utover det å bli mettet. Om et slikt krav overhodet er mulig å imøtekomme, fordrer det i alle fall omfattende utvidelse av dyrkingsarealer, høsting på lavere nivå i havets næringskjede (f.eks krill i stedet for fisk) osv. Det ville innebære en rasering av verdens allerede begrensede naturressurser og naturområder. Målsettingen om et verdensomspennende høyteknologisk samfunn i den sammenheng AKP ser det, står derfor i direkte motsetning til målet om å bevare mest mulig fri natur.

Enormt energiforbruk og forurensningsnivå.

Men fremfor alt peker programutkastet mot en verden med et enormt energiforbruk. Jordas ressurser av fossile og fornybare energikilder kan bare dekke endel av dette. En stadig større del må dekkes av andre kilder. Dessuten vil mange av de effektiviserings og økonomitiltak som må gjennomføres for å drøye jordas øvrigeressurser kreve ytterligere innsats av energi.

Kommunismen not naturlover.

Framtidas teknikk og vitenskap kan selvfølgelig bli bedre med hensyn til forurensning og utslipp. På den annen side skal menden av virksomheter som tradisjonelt skaper forurensning økes mangfoldige ganger. Og her støter utviklingsoptimismen sannsynligvis mot fysiske skranker. For mange viktige typer forurensning gjelder at skal du hindre utslipp A, er du nødt til å slippe ut B. Også sosialistiske samfunn vil bli plaget av at rensing ofte er ressurskrevende og fordyrende. Dermed vil AKP's framtidssamfunn oppleve ubehagelige håndfaste følger av entropiloven. Denne loven sier at alle fysiske og øg mekaniske prosesser til slutt ender opp som varme og økende uorden. Dette betyr økende varmeutslipp, forurensning etc.

Det er vannskelig å se hvordan et industrisamfunn for åtte milliarder mennesker kan unngå å forårsake en så kolossal entropieffekt at jorda raskt vil komme inn i grenseområdet for klimakatastrofer.

Partiprogrammet og fotfolket hver sin vei?

Miljøbevegelsens ideologidebatt sluttet for brått. Det sitter noen igjen på toppen som ikke har fått med seg poenget. AKP(ml) er på ingen måter alene om det problemet. Men med sin markerte miljøprofil utad er partiet på vei ned i en solid spagat: Programmet og fotfolket går hver sin vei.

FORDYPNINGSSTOFF

ØKONOMI OG MILJØVERN.

Kronikk ved Jens Andersen

Debatten om miljøvern har pågått i Klassekampen en stund, og har blusset opp i forbindelse med at Brundtlandkommisjonen har framlagt sin rapport om miljøproblemer i verden. Det ser nå ut til at både Klassekampen og AKP(m-l) har våknet til liv og er blitt engasjert i denne debatten. Partiet har avholdt en miljøvernkonferanse, og dannet en egen miljøverngruppe som har jobbet aktivt med disse spørsmålene. Dette står i kontrast til holdninger på syttitallet, og man kan vel si at AKP(M-l) har vært treige når det gjelder miljøvernarbeid. Men partiet er kommet igang og det er bra. Jeg savner imidlertid en marxistisk miljøteori, som skal kunne løse miljøproblemene under sosialismen. Partiet har i dag en god strategi for den faglige kampen, og har en teori for hvordan produksjon skal legges om når sosialismen skal etableres. Jeg vil imidlertid påstå at det ikke eksisterer en tilsvarende miljøteori på venstresida i norsk politikk.

Når det gjelder den marxistiske økonomiske teori har den knappe ethundreogfemti år på baken. Man har hatt muligheter for å analysere det kapitalistiske samfunnet i detalj, og har kunne vurdere ulike eksperimenter i jordbruk og industri i f.eks Sovjet og Kina. Når det samme ikke gjelder på miljøfronten, kan det kanskje forklares med at de globale miljøproblemene har eksistert i langt kortere tid. Sett i et historisk perspektiv (kapitalistiske prod. forhold har sikkert eksistert i minst 100 år) er den økologiske krisen et ungt fenomen. Man har da ikke hatt samme erfaringsmateriale å analysere. Det har vi imidlertid nok av

idag, og desto viktigere er det å utvikle en slik teori - vi må snu før det er for sent. Det er i dag bred enighet blant progressive om at kapitalismen som system er uegnet til å løse disse alvorlige problemene som vi står overfor. Rovdrift på jordas ressurser i jakten på profitt er uforenlig med et effektivt miljøvern. Klassekampen har i en rekke artikler og reportasjer, blant annet fra den tredje verden, satt fingeren på akkurat dette. De har gitt en god, grundig og saklig dokumentasjon. Men jeg føler fortsatt at jeg står uten noe reelt alternativ til kapitalismens miljøvandalisme. Det har stort sett blitt en masse tomme fraser om at vi må innføre sosialistisk planøkonomi nå - men det er lite konkret. Jeg håper ikke at kommunister er så naive at de tror at alle miljøproblemer er fordampet over natta, når revolusjonen er et faktum og sosialismen skal etableres. Under kapitalismen er miljøvern og produksjon motsetninger. Jeg tror faktisk også at det vil være det under sosialismen. Uansett om dette er tilfellet eller ikke, må marxister begynne å forholde seg til miljøvern/økonomi. Disse to fenomener er ikke uavhengige størrelser. La meg gi et eksempel: Det har i Klassekampen stått noen gode artikler om norsk jordbruk. De har omhandlet hvordan høye krav til effektivitet er med på å utarme jordsmonnet, og gjør det ubrukbart på lang sikt. Utsiktene er et økologisk sammenbrudd på den jorda vi alle lever av. Kravet fra artikkelforfatterene er da å senke produktivitetskravene i norsk jordbruk. Det er i og for seg et adekvat og klokt krav ut fra de kunnskaper vi har. Okay, la oss fortsette denne tankegangen: Hvis vi senker kravene til effektiviteten i norsk jordbruk, vil det totale produksjonsvolumet i Norge synke.

Hva skjer om vi senker kravene til effektivitet i jordbruket? Dette er en forutsetning for et mer miljøvennlig jordbruk, men vil det bety senket levestandard, spør artikkelforfatteren

Matmangelen kan vi forhindre på to måter - enten ved at vi importerer disse produktene (poteter, korn etc.) fra utlandet, eller vi må ta ibruk nye områder med dyrkbar mark. Men uansett hvordan en snur og vender på dette, vil det koste penger - det vil påvirke andre sektorer i økonomien. Og her er vi ved kjernen av min kritikk: det er endel perspektivløshet og lite konsekvensanalyse i dagens miljødebatt - også i Klassekampen. Er vi f.eks. nødt til å senke levestandarden under sosialismen for å redde Moder Jord? Eller er det nok å legge om dagens unyttige produksjon til nyttig produksjon, og la ressursene resirkulere isteden for å bruke dem bare en gang? Det er slike funda-

mentale spørsmål som jeg ønsker at man skal begynne å drøfte (Det virker som om ingen har begynt å filosofere over dette i det hele tatt). Det at man utvikler en alternativ miljøteori som svar på dagens løsningsforslag, er uhyre viktig. Jeg tror faktisk at et slikt reelt alternativ kan bli en viktig motivasjonsfaktor for mange mennesker i den daglige miljøkampen. Det er ekstremt viktig at man har noe annet å tilby enn dagens kvasiløsninger fremsatt av borgerlige politikere. Til slutt et vitenskapelig poeng: En slik teori kan bare utvikles i en dialektisk prosess der vitenskapsfolk, miljøvernere, marxister, økonomer og vanlige folk deltar. Herved er ballen kastet.

Spørsmål til møte 4:

1. *Kan det tenkes en planleggingsmodell som er mindre byråkratisk enn den sosialistiske land tradisjonelt har bygd på?*
 2. *Kan økologiske prinsipper inkluderes i en planleggingsmodell, og i tilfelle hvordan?*
 3. *Ligger noe av hemmeligheten i at sosialismen fortsatt er en vareøkonomi med lønssystem, penger og marked?*
 4. *Hvor stor betydning har det at sosialismen har arva kapitalismens teknologi?*
 5. *Har miljøproblemene under sosialismen noe med maktsentralisering å gjøre, mangel på demokrati, mangel på vitenskaplighet?*
 6. *Er det ideologiske grunner til de problemene vi har skissert her?*
-

Møte nr. 5

MILJØKAMPEN, ARBEIDSPLASSENE OG ARBEIDERKLASSEN.

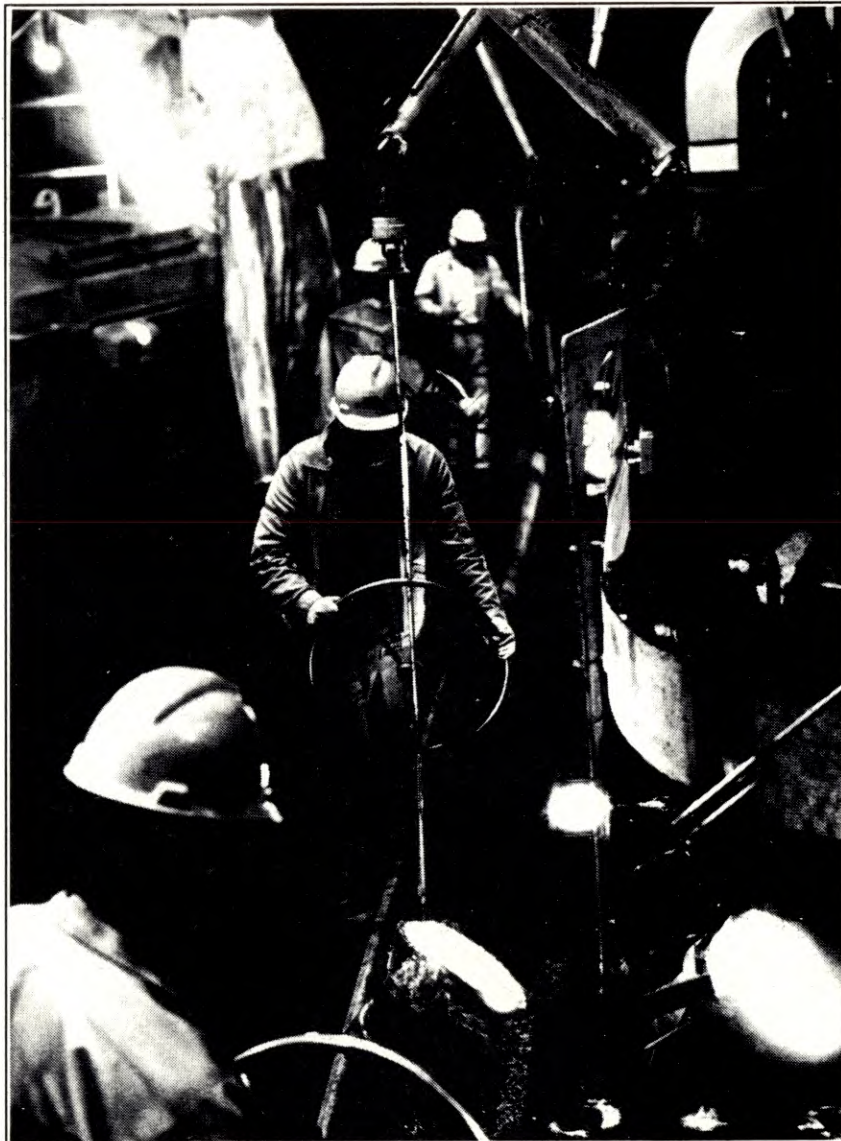
I 3. møte var vi inne på spørsmålet om miljøkampen truer vanlige folks forbruk av nødvendige goder. I dette møtet skal vi diskutere en annen vanlig påstand: At miljøkravene er en trussel mot arbeidsplassene.

I mange konfliktsituasjoner der kapitalismen eller imperialismen greier å tildekke eller løpe fra miljøansvaret, kan arbeiderklassen i forurensende industri bli stående som forsvarer av fortsatt rovdrift og forurensning. Men arbeiderklassen er også den klassen som rammes hardest av miljøforurensning, og som har styrke til å tvinge eller ta makta fra borgerskapet, den klassen som gjennom generasjoner har styrt miljø-ødeleggelsene.

Arbeiderklassen strategisk viktig i miljøkampen

Det finnes mange eksempler på at arbeiderklassen har spilt en positiv rolle i miljøkampen, eksempler som ofte har vært undervurdert.

Kvikksølvssaken på Hydro er ett tilfelle, der arbeiderne samarbeidet tett med Miljøstiftelsen Bellona. Fagforeningen på Norzink i Odda har gjort en kjempejobb for å stoppe ødelegginga av Sørfjorden. Foreningene til buss- og sporveisarbeiderne i Oslo har lenge krevd bedresatsing på kollektivtrafikken og begrensninger på privatbilismen som er i ferd med å kvele byen. I England krevde arbeiderne på Lucas-

Industriarbeideren i Norge er kanskje de viktigste ofrene for industriens miljøkriminalitet. Titusener har daglig arbeidet i et utsatt arbeidsmiljø som har påført dem skader for livet: Kreft, løsemiddelskader, "jernlunger" og blyforgiftning er bare noen eksempler. Foto: Klassekampen, Bernt Eide

fabrikken at produksjonen ble omlagt fra panservogner til vanntanker.

Strategisk vil det være avgjørende å bygge på slike gode tradisjoner. Her vil samarbeidet radikale/ikke-sosialdemokratiske fagforeninger og miljøbevegelse/forskere være avgjørende. Som klasse rammes arbeidere i særlig grad og er ofte prøvekluter for nye

produkter (kjemisk-, atom-, asbest-, smelteverksindustri mv). Arbeiderne utgjør også en mektig kraft når de er organisert og kan sette "makt bak krava".

Hvorfor har ikke miljøkampen hatt større gjennomslag i arbeiderklassen?

Arbeiderklassen kan være drivkraft i miljøkampen, men også passiv og defensiv. Hva er så de historiske røttene til arbeiderklassens holdning til miljøet?

Arbeiderklassen har bygd hele livet sitt på å selge arbeidskrafta si og skape verdier som borgerskapet bestemmer over. Arbeiderklassen har blitt fremmedgjort i forhold til varene de produserer - og kjøper som forbrukere. Sosialdemokratiets rolle har vært å innprente arbeiderklassen at den ikke skal være ledende, at den ikke skal bestemme over hva som skal produseres. Arbeiderne skal ikke ta stilling til konsekvensene av produksjonen eller mengden av den: De skal ikke bestemme hvor profitten skal investeres. Alt dette vil sosialdemokratene overlate til borgerskapet og den "sosialistiske" staten.

Defensiv rolle

Arbeiderklassen er i en defensiv rolle, i en forsvarsposisjon. Den styrer ikke utviklingen. Derimot slåss den med ryggen mot veggen for å "gjøre det beste ut av det", for å bevare arbeidsplassene, for å gjøre arbeidet og livet generelt lettere for seg, eller rett og slett for å overleve. Det har vært og er en nødvendig kamp, men begrenset og lett å utsette for splitt- og-hersk-ideologi.

Det er i denne hverdagen at kampen for miljøet og kampen for arbeidsplassene tørner ihop. Den sosialdemokratiske politikken har ikke bare har unnlatt å ta kampen opp når naturen ødelegges, men også når arbeidere blir sjuke eller dør av miljøgifter. Det har vært sett på som nødvendige offer for økt velstand og vekst eller nødvendig offer for å overleve i konkurransen med andre. Dette har vært en

hovedlinje i det sosialdemokratiske Norge, og det har vært vanskelig å nå fram med miljøkrav. Også revolusjonære tillitsvalgte er smittet av denne politikken.

Fagforeninger går bedriftens ærend i miljøraker

Både i Norge og ute i verden er historia full av eksempler: Sidsel Mørcks bok "Stumtjenerne" gir et godt bilde på hvordan miljøet på Hydro utøver en selvjustis på sine egne ansatte i alvorlige miljøraker. De store sosialdemokratiske fagforeningene i bedriftene langs Glomma har lenge vært utrolig motvillige overfor Østfold Naturvern. I Nord-Skotland slåss fagforeningene for å bygge ut gjenvinningsanlegget for atomkraftavfall ved Dounreay. I Vest-Tyskland forsvarer utslippene fra de kjemiske fabrikkene ved Rhinen, og i USA slåss Trade Union for å opprettholde produksjonen av freongassprodukter.

Som en ser av disse få og godt kjente eksemplene dreier det seg om forsvar av svært forurensende arbeidsplasser. Arbeidsplasser som kan være hjørnesteinen i lokalsamfunn og kulturer, som gir inntekter til å opprettholde en levestandard og et forbruk av varer som kapitalismen har gjort oss avhengige av, enten vi har villet det eller ikke.

Økt produksjon, uansett miljøproblemer, har blitt sett på som identisk med økt levestandard. Progressive marxister har også sett på vekst og teknologisk utvikling som et skritt nærmere sosialismen (teorien om produktivkreftene) - uansett forurensing. Fabrikkroyk har vært symbolet på penger ("det lukter penger," sa folk), forbruksvarer, økt levestandard, ja, til og med sosialisme.

Omstilling i industrien må til - men ikke på kapitalismens vilkår!

I dag ønsker norske kapitalister å bygge ned tradisjonelle industriarbeidsplasser i Norge og i stedet satse på industri i land i tredje verden der lønna er langt lavere og miljøkrav til rensing osv. knapt finnes. Det gir størst profitt å omstille næringslivet i Norge fra industripro-

duksjon til konsulentvirksomhet og høyteknologisk "hvitsnippindustri".. Med rette har progressive gått mot denne formen for omstilling, som raserer arbeidsplassene for store deler av arbeiderklassen.

Men samtidig er det klart at omstilling av industrien er helt nødvendig hvis vi skal få et samfunn som tar miljøproblemene på alvor: Både omstilling når det gjelder hva og hvor mye som skal produseres, og omstilling ned hensyn til måten det produseres på. Innenfor bl.a. bilindustri og bilsalg, olje- og bensinbransje, krigsindustri, energiforsyning, motebransje osv. er det f.eks. en illusjon å tro at ikke arbeidsplasser må gå tapt hvis

miljøkravene skal innfris. Men det kan skapes mange nye arbeidsplasser innenfor f.eks. kollektivtransport, energisparing, produksjon av miljøvennlig energi, produksjon av rense- og gjenvinningsanlegg osv. Derfor bør ikke spørsmålet være omstilling eller ikke, men hva slags omstilling vi vil ha. I stedet for å slåss mot omstilling av industri som produserer miljøskadelige varer eller produserer på en måte som skader miljøet, må vi kreve renseanlegg, omlegging av produksjonen, innføring av ny teknologi - og i verste fall, dersom ikke noe av dette er mulig: Stans av skadelig produksjon.

Samtidig må vi kreve at alle arbeidsplasser som forsvinner på denne måten, erstattes med nye, miljøvennlige arbeidsplasser. Vi må være på vakt mot borgerskapet som nå i disse "miljøtider" bruker folks berettigete engstelse for forurensning til å kvitte seg lettvtint med "ulønnsom" industri. Våre svar må være å stille kompromissløse krav til industrien og politikerne om alternativer som både tilfredsstillende miljøkravene og bidrar til å opprettholde bosetting, lønn og fagorganisering.

Arbeiderklassens rolle historisk, materielt og politisk i miljøkampen

Arbeiderklassens rolle i miljøkampen begrensens
- av den historiske tradisjonen,

Borgerskapet i Norge ønsker å bygge ned mange tradisjonelle industriplasser. Krav til miljøpolitikk brukes ofte som et påskudd for å få dette til. Foto: Mo i Rana, Halvor Fjermeros i Klassekampen

MILJØKRAV VIL VELTE FLERE ARBEIDSPLASSE

I åra som kommer vil adskillig flere arbeidsplasser gå tapt som følge av miljøkrav enn det som har vært tilfelle til nå. Det spår avdelingsdirektør Helge Fredriksen i Industriforbundet.

Vi skal være forberedt på at vi går inn i en fase der miljøkrav vil velte flere arbeidsplasser enn hittil, sier Helge Fredriksen, direktør for ressurs og teknologiavdelinga i Norges Industriforbund. Fredriksen ser særlig treforedlingsindustrien i Østfold og den kraftintensive industrien som utsatte sektorer i så måte.

- Personlig tviler jeg på om både Saugbruksforeningen og Borregaard klarer å opprettholde celluloseproduksjonene sin, sier Fredriksen. Fredriksens begrunnelser for at industrien vil møte miljøkrav med mer drastiske tiltak, er at gevinstene bedriftene til nå har kunnet ta ut i form av ressurs og energigjenvinning i tilknytning til miljøtiltak, nå er oppbrukt. I tida framover vil de netto kostnadene bli større. Industriforbundet begrunner også sitt standpunkt med at myndighetene nå pålegger industrien så korte frister for gjennomføring av miljøtiltak at dette vanskelig kan gjennomføres innen forsvarlige bedriftsøkonomiske rammer.

- Etter å ha fått rapporter om situasjonen siden 70-åra krever SFT nå omfattende tiltak med frister på to-tre år. Vi trenger minst tida fram til 1995. Miljøinvesteringer må kunne tilpasses den øvrige utbygging og utvikling av teknologien i bedriften, ellers blir løsningene dyre og dårlige sier Fredriksen.

Avdelingsdirektør Fredriksen understreker at miljøkrav ikke alltid vil være det eneste som legges i vektskåla når den framtidige skjebnen til mange industribedrifter avgjøres. - Det henger sammen. Vi har for mange små anlegg. Det må gjøres noe strukturelt f.eks

innen den kraftkrevende industrien. Miljøhensynet skjerper denne problematikken, sier han.

Har en bedrift som Idun Gjær livets rett, eller er det riktig å legge den ned istedenfor å oppfylle viktige miljøkrav?

- En bedrift er avhengig av overskudd. Det som uroer Nora er kravet om videre utredning av tiltak som kan sette økonomien i fare.

Det er et faktum at kapitalinteressene i dagens samfunn ikke bare er ute etter gode, men maksimale resultater. Bruker ikke industriledere miljøkrav som skalkeskjul for ellers upopulære beslutninger?

- Nei det tror jeg ikke. Flytting av kapital er en langsiktig prosess der en god bedriftsleder vurderer 8 - 10 år fram i tida, og tør ta avgjørelser som synes rare nå. Når det er sagt: Klart Idun-saka kan ha klar adresse til SFT. Men hva de vil kreve er jo avgjørende for bedriften.

Miljø i Brasil.

På spørsmål om hva Industriforbundet mener om eksemplene på at norske industribedrifter eksporterer miljøskadelige virksomheter til land i tredje verden, svarer avdelingsdirektøren at dette er uheldig. Hva da med det sterkt forurensende anlegget Ila Lilleby har eksportert til Brasil.

- Det Ila møter er en situasjon der majoriteten av aksjene sitter på Brasilianske hender, og der konkurransen er stor fra andre fabrikker som ikke satser mer på miljøet. Skal norsk industri si nei til å være med da spør Fredriksen.

-Hva sier du sjøl i dette tilfellet?

Når det gjelder Ila Lilleby så ville jeg si ja, sier Fredriksen.

(Intervju i Klassekampen 27.8.88, Thomas Vermes.)

- materielt ved den fremmedgjorte rollen arbeiderklassen har i

produksjonen og ved forsvarsposisjonen den er tvunget opp i, og

- politisk ved den sosialdemokratiske smarbeidsteorien og den

“marxistiske” produktivkraft-teorien.

Arbeiderklassens styrke i miljøkampen er god kjennskap til virkningene av miljøforurensning

- spesielt inne på bedriftene -, enhetlig handlekraft, kunnskap om bedriftenes økonomi, personale og teknologi. Derfor finnes det også mange eksempler på at arbeidere har reist miljøkrav og tvunget dem igjennom på tvers av den sosialdemokratiske LO-ledelsens politikk. Denne kunnskapen og organisasjon-

skraften er gull verd når det skal føres kamp for et bedre miljø, enten det er innenfor eller utenfor bedriftsporten. Vi har sett en kraftig radikalisering i miljøspørsmål blant arbeidfolk de siste par åra, i takt med økt informasjon og flere miljøkatastrofer.

De nye, kvinne-dominerte delene av arbeiderklassen (bl.a. i helse- og omsorgsyrkene) har dessuten som regel jobber der miljøkravene ikke oppfattes som noen trussel mot arbeidsplassene. Denne delen av arbeiderklassen har heller ikke samme tradisjon som de mannlige, sosialdemokratiske fagforeningene i å stå sammen med bedriftsledelsen mot miljøkrav.

Miljøkampen er en av de viktigste interessekonfliktene i vår tid. Det dreier seg om å forsvare hele livsgrunnlaget på kloden. Det er en kamp mot kapitalismens rovdrift og profittthunger. I denne kampen er miljøbevegelsen avhengig av arbeiderklassens støtte. Det må være en av kommunistenes viktigste oppgaver å arbeide for en slik allianse i tida som kommer.

Når miljøproblemene blir gjort synlige og satt i sammenheng, kan arbeiderklassen - også i forurensende industri - bli en avgjørende kraft i kampen for å redde miljøet, slik vi har sett en rekke steder i Norge. Strategisk vil det være av største betydning at en offensiv miljøpolitikk avslører den sosialdemokratiske politikken i arbeiderbevegelsen, og får i stand allianser mellom arbeiderklassen, miljøbevegelsen, beboerorganisasjoner osv.

Vi mener det er umulig å få oppslutning om og gjennomføre en moderne revolusjon uten at omfattende miljøkrav er blant de sentrale drivkreftene. I en slik revolusjon der arbei-

derklassen ser på seg sjøl som den offensive og ledende klassen, vil også sosialdemokratiets lappverkspregete strategi i miljøpolitikken rase sammen.

Arbeiderklassen er den klassen som kan knuse kapitalismen og bygge sosialismen. Ingen annen klasse har mulighet til det. Derfor er det også arbeiderklassens historiske rolle å skape et samfunn i økologisk balanse.

I neste møte vil vi forsøke å trekke sammen noen av trådene fra tidligere møter, og stiller oss spørsmålet: Hvilke mål og utfordringer bør en rød miljøpolitikk legge vekt på ?

FORDYPNINGSTOFF TIL MØTE NR. 5

* **Fagbevegelse og miljøvern.** Fredric Hauge.

* **Miljøvern eller arbeidsplasser.** - To syn i debatten om magnesiumfabrikken på Herøya.

FORDYPNINGSTOFF:

FAGBEVEGELSEN OG MILJØVERN.

Kronikk av Frederic Hauge, Dagbladet 9. mai 1986.

Kamp for høyere lønninger og for arbeidsplasser har lenge vært høyt prioritert i fagbevegelsen. Kravene vitner om stor interesse fra fagbevegelsen for å forbedre de daglige forhold for befolkningen. Men hva med framtida? Har fagbevegelsen tort å ta den opp til debatt? Hvilke holdning skal man innta iforbindelse med natur og miljøverspørsmål?

I mange miljøraker har det vært motstridende interesser mellom lokale fagforeninger og miljøverninteressene. LO sentralt har inntatt en nøytral holdning til spørsmålene. Er dette akseptabelt av en ansvarlig fagbevegelse? Miljøspørsmål kommer til å bli en stadig mer vesentlig del av samfunnsdebatten fordi problemene blir stadig mer prekære. I Norge og den vestlige verden har man i årtier utnyttet naturressurser og skapt økonomisk velstand. Konsekvensene av dette har ikke vært tatt alvorlig nok. Men de 10 til 20 siste årene har forskere og fagfolk fått stadig mer opplysninger om miljøproblemene. Konklusjonene er entydige. Det må settes iverk drastiske tiltak for å begrense miljøødeleggelsene i verden, ellers vil man innen få år oppleve en omfattende økologisk krise man ikke vet omfanget av.

For 20 år siden var det noen forskere som påstod noe så latterelig som at man måtte redusere utslippene av svovel fra industrien. De hevdet at dersom man ikke gjorde det, ville man oppleve en omfattende fiske- og skogsdød. Dengang ble de avvist som dommedagsprofeter og teoretikere. I dag så vet vi at de hadde rett, og man kan bare angre på at man ikke hørte på deres råd. I årevis er det reist kritiske spørsmål ved sikkerheten til atomkraft. I de fleste land har myndighetene tilbakevist kritikken. Når det nå har skjedd en atomkraftverkulykke i Sovjet, blir vi forsikret om at det bare er i Sovjet, og at Vestens atomkraftverk er mye sikrere. Norges industriforbund argumenterer for atomkraftverk i Norge. I Norge kan det nemlig ikke skje ulykker. I USA inntraff det i 1985 2974 uhell ved amerikanske atomkraftver, hvorav 12 var av alvorlig karakter.

Sovjetkatastrofen viser at økologiske kriser ikke lenger er framtidsforskning. Det er realiteter i verden i dag. Det skal ikke mer til enn litt østavind, så merker vi det på kroppen. Det er skremmende framtidsperspektiver. Det står mange gamle atomkraftverk i verden og blir mer og mer usikre for hver dag som går, og det regner stadig sur nedbør.

Det er fagbevegelsen soleklare plikt å ta opp kontroversielle miljøvernspørsmål. Dessverre har det ikke alltid skjedd. I altfor mange miljøvernssaker finnes det eksempler på at fagbevegelsen har gått sammen med industriledere og anbefalt skadelige utslipp til luft og sjø, til tross for at det er teknisk mulig å rense utslippene. I mange tilfeller har også bedriften økonomiske muligheter til å rydde opp etter

seg. Det er et uunngåelig faktum at bedriftseiere truer med å nedlegge arbeidsplassene dersom de ikke får lov til å slippe ut. Fagbevegelsen møter de samme argumentene i sine lønnsforhandlinger. Da har fagbevegelsen gått grundig gjennom bedriftens økonomi og ofte funnet ut at bedriftseiere ikke har hatt grunnlag for å si at en lønnsøkning vil gå ut over arbeidsplassene.

Det er å håpe at fagbevegelsen vil begynne å gå gjennom bedriftens økonomi like grundig når det er snakk om miljøverninvesteringer. I debatten om Titaniautslippene til Dyngadypet i Sør-Rogaland har det vært sterke motsetninger mellom Natur og Ungdom og fagforeningen på Titania. Fagforeningen har i de siste åra brukt mye tid og energi på å argumentere for utslipp. At bedriften har økonomisk bæreevne for å gygge kostnadene ved byggingen av et landdepot, slik Natur og Ungdom og fiskerene krever, har ikke innvirket på fagforeningens argumentasjon for utslipp til sjø.

Natur og Ungdom har i hele Titania-saken krevd statlige garantier for at arbeidsplasser ved Titania ikke skal legges ned dersom bedriften ikke har økonomi til å dekke kostnadene ved land-deponiet. Det er merkelig at klubben ved Titania ikke støtter disse kravene, men isteden argumenterer videre for et utslipp som har store beviselige skader.

Det er farlig når fagbevegelsen diskuterer på industriledernes premisser. Derfor er det viktig at det kommer en debatt hvor fagbevegelsen og LO definerer sine premisser selv. I norsk forurensningspolitikk er det et godt prinsipp at forurenseren skal betale kostnadene for å rydde opp selv. Men hva med de bedriftene som ikke har økonomi til dette? Akkurat som det lenge har vært et standpunkt innen fagbevegelsen at det offentlige har et ansvar for å holde sysselsettingen i Norge oppe, bør fagbevegelsen snarest fatte en prinsippavgjørelse om at det offentlige må yte tilskudd til miljøverninvesteringer i den industrien som ikke har økonomisk bæreevne for miljøverniltak.

Gang på gang har bedriftseiere fått Statens forurensningstilsyn til å gi utslippstillatelse for skadelige utslipp ved å true med nedleggelse av arbeidsplasser. I Norge kan det ofte være vanskeligere å få øye på miljøskadene enn i Europa, USA og østblokken. Men likevel er det store skadevirkninger på norsk natur. Vi er pinlig klar over at Sørkjølen er en av verdens mest forurensede fjorder. Deler av fagbevegelsen i Odda og Tyssedal har også tatt ansvar. Fagforeningen på Norzink viste vei for resten av fagbevegelsen i Norge da de sa nei til utslipp av Jarosittslam fra bedriften. De har også en egen miljøtillitsmann i klubbstyret for å holde fagforeningen orientert om miljøspørsmål i kommunen.

Et samarbeid mellom fagbevegelsen og miljøbevegelsen er nødvendig, og det er å håpe at begge parter er voksne nok til et slikt samarbeid. Det fører imidlertid med seg at enkelte miljøvernere må kvitte seg med noen av sine holdninger. Altfor lenge har miljøvernere med lilla skjert hatt en holdning til arbeiderene på Norges mange forurensende bedrifter som går ut på at de bør slutte å jobbe

der, dersom de ikke liker forurensning. Slike holdninger gavner miljøvernarbeidet like lite som når fagforeninger diskuterer miljøvern på på industriforbundets premisser. Miljøvern er et spørsmål om livsstandard og overlevelsesmuligheter. Fagbevegelsen har et stort ansvar, og må være sitt ansvar bevisst. Først da kan det bli reell fart på miljøvernarbeidet i Norge.

FORDYPNINGSSTOFF

MILJØVERN ELLER ARBEIDSPlassER?

To syn i debatten om magnesiumfabrikken på Herøya

Hvordan slåss mot de enorme dioksinutslippene fra Magnesiumfabrikken til Hydro? -Nedlegg den klorbaserte magnesiumproduksjonen sier Frederic Hauge. - Konsekvensene av en bråstopp nå, er at kampen om industriarbeidsplassene er tapt, sier AKP(m-l)s lokale representant, Per Håkonsen i en kommentar til Frederic Hauge.

Høsten 1988 står det bitter strid om virksomheten til Norsk Hydro på magnesiumfabrikken på Herøya. Bedriften har verdens desidert høyeste punktutslipp av dioksin. Norsk Hydro ber SFT om å få lov til å slippe ut 530 gram dioksiner i året fram til det nye renseanlegget er ferdig en gang i 1990. Da vil bedriften ha investert 150 millioner kroner i et renseanlegg, og utslippene vil være redusert til 25 gram til vann, og 18 gram til luft pr. år.

- Det finnes ingen kjente punktutslipp i verden av tilnærma samme størrelsesorden. Sjøl om bedriften når ned til 25 gram i året vil den ligge i verdenstoppen av kjente tilfeller sier Frederic

Hauge, som karakteriserer dioksiner som et av de mest uhyrlige utslippsstoffene som finns - 25 gram er 250 000 dødsdoser sier han. (Klassekampen 7.9.88)

Hydro ville kunne eliminere så og si alle utslippene av dioksin hvis de hadde lagt om til lutbasert produksjon. Istedenfor å satse på en modernisering av magnesiumfabrikken på Herøya så har Hydro bygd opp en ny fabrikk for magnesiumproduksjon i Canada. Ifølge bedriften vil det ikke være aktuelt å gå over til lutbasert produksjon på Herøya. Det vil bety fortsatt store utslipp av dioksiner i

Porsgrunnsdistriktet også i 90 åra. På bakgrunn av dette har Bellona rykket ut og krevd at fabrikken stanses hvis ikke utslippene reduseres mer enn det Hydro legger opp til i sin søknad til SFT.

Hvordan skal fagbevegelsen stille seg til et sånt krav. Hva bør AKP(m-l) mene? Blir bedriften lagt ned så betyr det at

Norsk Hydro i Porsgrunn

800 arbeidsplasser ryker. Herøya arbeiderforening slutter fullt ut opp om bedriftens linje i denne saken, og avviser også Hauges forslag om kompromissløsninger. I en uttalelse fra Porsgrunn AKP(m-l) påpekes det at lutanlegget skulle ha vært startskuddet på en teknologisk fornying av magnesiumproduksjonen på Herøya. Men satsingen på slik produksjon i Canada har ført til at den teknologiske fornyinga på Herøya har stoppa opp, slik at magnesiumfabrikken på Herøya har kommet et halvt ti-år på etterskudd.

- Konsekvensene av en bråstopp nå er at kampen for

Bellona vil stoppe magnesiumfabrikk

— Nedlegg den klorbaserte magnesiumproduksjonen til Hydro-Porsgrunn! sier Frederic Hauge i Bellona.

Av THOMAS VERMES

Hauge tror Hydro i all hemmelighet planlegger nedleggning i 1990. Inntil da ber selskapet om lov til å slippe ut en hel kilo dioksiner.

Norsk Hydro ber SFT om lov til fortsatt å slippe ut hele 530 gram dioksiner i året fram til det nye renseanlegget ved magnesiumfabrikken på Herøya er klart en gang i 1990.

— Ikke godta en så dårlig plan fra Norsk Hydro, Ronbeck! Det er den klare oppfordringa fra Bellona's Frederic Hauge foran mil-

Frederic Hauge kommer på kollisjonskurs med Hydro-matte
FOTO: HANS JAN AARSUND

Oppslag i avisa Klassekampen 7. september 1988

industriarbeidsplassene på Herøya er tapt, sier AKP(m-l)s lokale representant, Per Håkonsen i en kommentar til utspillet fra Hauge. (Klassekampen 7.9.88)

- En slik linje fører til at miljøbevegelsen, og ikke Hydro får skylda for avviklinga av Herøya som industristed. Da blir det umulig å mobilisere til kamp for nyinvesteringer. Og den gryende alliansen mellom industriarbeidere og miljøbevegelse som vi så under "kvikksølvsaken" vil få

magre vekstvilkår, sier Porsgrunn AKP(m-l) (Klassekampen 10.9.88.) AKP(m-l)s krav er investering i nytt lutbasert anlegg. - Uansett kan vi ikke godta utslipp på 25 gram dioksin utover 90 åra, sier Håkonsen. **Vårt krav er at Hydro fra og med regnskapsåret fra 1988 skal sette av flere hundre millioner hvert år til den framtidige milliardinvesteringen i ny lutanleggsteknologi på Herøya** sier uttalelsen fra Porsgrunn AKP (m-l).

DIOKSINER

(Klorerte dibenz -p- dioksiner og dibenzo furaner (dioksiner).

Disse stoffene (tilsammen vel 200) er noen av de mest giftige vi vet om, selv om giftigheten varierer med ulike dyrearter og stoffer over et stort konsentrasjonsområde. Stoffene er tungt nedbrytbare, akkumuleres i organismer og oppkonsentreres i langs enkelte næringskjeder. Til tross for at vi ikke i tilstrekkelig grad kjenner alle kilder og forekomster i miljøet, er det nødvendig å iverksette tiltak snarest mulig med de kildene vi vet om for å unngå uakseptable miljønivåer over tid. Målsettingen bør være å redusere diosintilførslene framover. Kartlegging av av dioksinkonsen-

trasjonene i utslipp fra industri, avfallsforbrenning og fyringsanlegg bør gjennomføres. Nødvendige tiltak bør iverksettes etterhvert som nye diosinutslipp blir oppdaget. Det er nødvendig å kartlegge bakgrunnsverdier rundt i landet, både i referanseområder og i land- og i vannlevende organismer. Utslippt av dioksiner fra biler og virkningene av å innføre katalysatorrensing, bør kartlegges. Det bør tas stikkprøver på omfanget av dioksinforurensning i aktuelle produkter som bl.a garvet lær, impregnert tøy m.v. Også andre kartlegginger av tiltak kan vise seg å bli aktuelle.

(Fra hefte Miljøgifter i Norge, SFT rapport nr. 79.)

Norsk Hydro og dioksinutslipp

90-ÅRAS magnesiumteknologi må være lutanlegg med dioksinutslipp ned mot null.

Hydros renseplan for magnesiumfabrikken baserer seg på at 150 millioner til nytt renseanlegg for avløpsvann skal være tilstrekkelig til å opprettholde kloreringsprosessen gjennom 90-åra. Etter bedriftens egne beregninger vil de da slippe ut 10-15 gram dioksiner pr. år til vann og om trent like mye til luft. I følge den samme renseplanen vil overgang til lutanleggprosess for all produksjon av magnesium på Herøya bety en reduksjon av dioksinutslippet til ca. ett gram pr. år.

Ingen kan i dag med sikkerhet si noe om langtidsvirkningen av dioksinutslipp på det nivået Hydro her snakker om. Dioksiner er i søkelyset både for økt kreftisiko og for nedsatt immunitet.

Hydros ekspertvelde vil utsette avgjørelsen om valg av framtidig magnesiumteknologi til det er foretatt en resipientvurdering av fjordsystemet i Grenland. Det betyr at de vil forsøke å gjette seg fram til hvor faregrensa for dioksinutslipp i fjordene går. Dette er å gamble med framtida.

Det er ingen grunn til å

akseptere at Hydro legger noe annet enn den minst forurensende teknologien til grunn for sin satsing innenfor magnesium i Grenland. Byggingen av lutanleggprosessen i 1977 skulle være startskuddet til en teknologisk fornying av magnesiumproduksjonen på Herøya. Men satsingen på produksjon av magnesium i Canada har ført til at Herøya har kommet mange år på etterskudd. Derfor er arbeidsplassene på Herøyas magnesiumfabrikk i fare.

Hydro vil ha renseanlegget klart i 1990. Først mot slutten av 1990 vil Hydro ta stilling til bygging av nye lutanlegg, og da som et supplement til kloreringsprosessen. Slik holdes muligheten åpen for nedlegging av magnesiumproduksjonen i løpet av 90-åra.

Norsk Hydro må ta en prinsippavgjørelse nå.

En strategi for magnesiumproduksjon i 90-åra må basere seg på dioksinutslipp ned mot null. Dette er bare mulig ved å basere seg på lutanlegg-teknologi. Hydro må nå forplikte seg til å erstatte kloreringsprosessen med lutanlegg i begynnelsen av 90-åra.

PER HÅKONSEN
GRACE ROMSLAND
Telemark AKP (m-l)

Klipp ifra avisa Klassekampen.

Spørsmål til møte 5:

1. Hvilken rolle spiller arbeiderklassen når arbeid blir satt opp mot miljø - drivkraft eller bremsekloss for miljøkrav?
2. Er det riktig å hevde at sosialdemokratisk og marxistisk vekstfilosofi har ofret miljøet på vekstens alter?
3. Gå gjennom artikkelen "to syn i debatten om magnesiumfabrikken" (s. 53) Er dere enig i Telemark AKP(m-l) sin linje i denne saken?
4. Bør energiprisene til kraftkrevende industri settes lavt av hensyn til arbeidsplassene, eller høyt for å stimulere til energisparing?
5. Nevn eksempler på hvordan miljøbevegelsen og arbeiderbevegelsen har oppnådd resultater ved samarbeid og hvordan de har blitt splittet. Hva betyr det å ha en taktikk for å oppnå enhet? -Skal en unngå konfrontasjoner?
6. Er det riktig at miljøkampen må ha en sentral plass i en revolusjon? Hva menes egentlig med miljøkampen i en slik sammenheng?

Møte nr. 6

MÅL OG UTFORDRINGER FOR EN RØD MILJØPOLITIKK.

I de fem første møtene har vi sett på en del viktige miljøproblemer og drivkrefter bak dem, miljøvern og materielt forbruk, miljøproblemer under sosialismen og forholdet mellom faglig kamp og miljøkamp. Nå vil vi prøve å samle trådene og diskutere mål, utfordringer og strategier for en rød miljøpolitikk.

Hva slags sosialisme?

Et viktig spørsmål i denne sammenhengen er hva slags samfunn vi egentlig tenker på når vi propaganderer for et sosialistisk Norge. Enkelte visjoner om sosialismen tegner bildet av et globalt overflodssamfunn, der det både er mulig og nødvendig med et stadig økende materielt forbruk ikke bare i den 3. verden, men også i de industrialiserte landa. Men bare det å bringe jordas fem milliarder mennesker opp på dagens norske forbruk av energi og naturressurser vil øke de globale miljøproblemene kraftig og bl.a. gjøre det nødvendig med storstilt satsing på atomkraft. Hvis forbruket i tillegg skal økes kraftig framover i takt med stadig økende behov, samtidig som jorda i neste århundre ikke vil ha fem, men ti milliarder innbyggere, har en virkelig satt kurs mot det økologiske marerittet.

Et sosialistisk samfunn som tar miljøutfordringene på alvor må i stedet ta konsekvensene av at miljøproblemer ved utvinning, foredling og bruk av energi og andre naturressurser setter et tak på hvor høyt det materielle forbruket på jorda kan bli uten at den økologiske bæreevnen blir sprenget. I stedet må en legge vekt på disse prinsippene:

- * Lavenergi. Brundtlandkommisjonen anbefaler at industrilanda reduserer energiforbruket pr. innbygger til det halve innen år 2020. Dette

er nødvendig for at landa i den 3. verden skal kunne utvikles teknologisk uten at det samlede energiforbruket på jorda blir for stort. Klimaet i Norge gjør at vi trenger energi til oppvarming om vinteren. Til gjengjeld har ikke vi samme behov for kjøling som i tropene. Det er derfor få argumenter for at Norge ikke skulle følge opp Brundtlandkommisjonens anbefaling og kanskje gå enda lengre i sparing.

- * Fornybare ressurser. Et viktig skille i miljøpolitikken går mellom fornybare og ikke-fornybare ressurser. Bruk av ikke-fornybare ressurser reduserer gradvis de reservene som finnes i naturen. Et eksempel er de fossile brennstoffene olje, gass og kull, som dessuten gir forurensning når de brukes. For miljøet er det bedre å satse på fornybare energikilder (solenergi, vindkraft, bølgekraft og vannkraft). Disse tar ikke slutt og forurenser heller ikke, selv om f.eks. vannkraftutbygging kan ha andre miljømessige ulemper. Redusert energiforbruk i Norge bør særlig skje ved å kutte ned på olje- og bensinforbruket, f. eks. med 80 prosent.

- * Gjenvinning. I stedet for å la utrangerte produkter bli søppel, bør de gjenvinnes til nye råvarer. Dette er aktuelt bl.a. for metaller, papir, glass osv. Dermed kan en både unngå miljøproblemene økt råvareutvinning og avfallsmengdene fører med seg. Avfall er ressurser på feil sted!

- * Beste renseteknologi. Som vi så i kap. 2 møter kapitalistene ofte miljøkrav med å forskyve og kamuflere forurensningene, få dem til å "forsvinne". Men de forsvinner selvsagt ikke. De globale miljøproblemene skyldes summen av utslipp, enten de kommer fra høye eller lave skorsteiner. Selv om det er viktig å beskytte folk mot akutt forurensning, hjelper det ikke mot globale miljøproblemer å

fortynne utslippene med lengre avløpsrør, eller skjerm boområder ved å legge biltrafikken i tunnel. Et sosialistisk Norge må i stedet gå inn for omlegging til de produksjonsprosessene, dyrkingsmåtene, trafikkløsningene osv som fører til minst forurensning, og bruke den beste renseteknologien som finnes.

* Vern av biologisk produktivitet. Å bevare et mangfold av dyre- og plantearter er både et etisk ansvar og nødvendig for å sikre genreserver for framtidig utvikling bl.a. innen bioteknologi og medisin. Et sosialistisk Norge må sikre urørte naturområder mot tekniske inngrep. For å sikre matforsyningssevnen må dessuten matjordressursene beskyttes mot nedbygging

* Naturen som kilde til trivsel og miljøbevissthet. Å oppleve og ferdes i natur gir trivsel og økt kunnskap om naturen. Dette betyr mye for folks vilje til å verne miljøet. Et sosialistisk Norge bør legge stor vekt på å sikre folk gode muligheter for friluftsliv og kontakt med naturen.

Hvordan bør miljøkampen føres under kapitalismen?

Noen hevder at miljøødeleggelsene under kapitalismen nødvendigvis må gå sin gang, og at den eneste måten å slåss mot dem er å slåss for et annet samfunn, for sosialismen. I praksis betyr dette synet ofte at en lar være å engasjere seg i de konkrete miljøkampene som foregår og overlater hele dette feltet til andre. Hva om en inntok tilsvarende holdning på andre kampområder, f.eks. kvinnekampen eller kampen mot arbeidsplassrasering?

Samtidig er det behov for skarpere samfunnsanalyse enn det en finner i "fra sak til sak-aksjonismen" som preger mye av miljøbevegelsen i dag. Det er en viktig oppgave for progressive miljøvernere å vise hvilken sammenheng de enkelte miljøsakene har med økologiske prinsipper for samfunnsorganisering og behovet for planmessig, ikke profittstyrt bruk av naturressursene.

Hva kan oppnås i dag?

Forskere mener det er nødvendig å redusere de samlede forurensningene på jorda med minst 70 % for å unngå global økokrise.

30 % av miljøproblemene i verden er "dumme" problemer som det ville koste lite anstrengelser og penger å fjerne. Utslippene av klorfluorkarbon, tungmetaller og dioxin hører med i denne kategorien. Krav om stans i slike utslipp truer ikke profitten, men kan gi grunnlag for omlegging til nye og mer lønnsomme produksjonsmåter.

De resterende 40 % vil det kreve hardere kamp å bli kvitt. Noe av dette er krav som vil redusere profitten, men som det kan være mulig å få gjennomslag for under kapitalismen gjennom sterkt politisk press. Men mye av den nødvendige reduksjonen er vanskelig å tenke seg i en profittstyrt økonomi. Dette gjelder f.eks. krav som er nødvendige for å bremse "drivhus-effekten" som fører til global oppvarming.

Miljøkampen bør føres for alle disse typene krav. Å slåss for å fjerne de "dumme" miljøproblemene gir gode muligheter for raske resultater og har stor propagandaeffekt. Men både av hensyn til miljøet og kampen for sosialismen er det utilstrekkelig å "slå inn de åpne dørene". Å slåss for nødvendige miljøkrav som truer profitten eller rett og slett er uforenlige med kapitalismen, retter søkelyset mot behovet for en planøkonomi som kan sikre langsiktig og økologisk forsvarlig bruk av naturressursene.

GJELDSKRISA - HVOR LENGE KAN DET FORTSETTE?

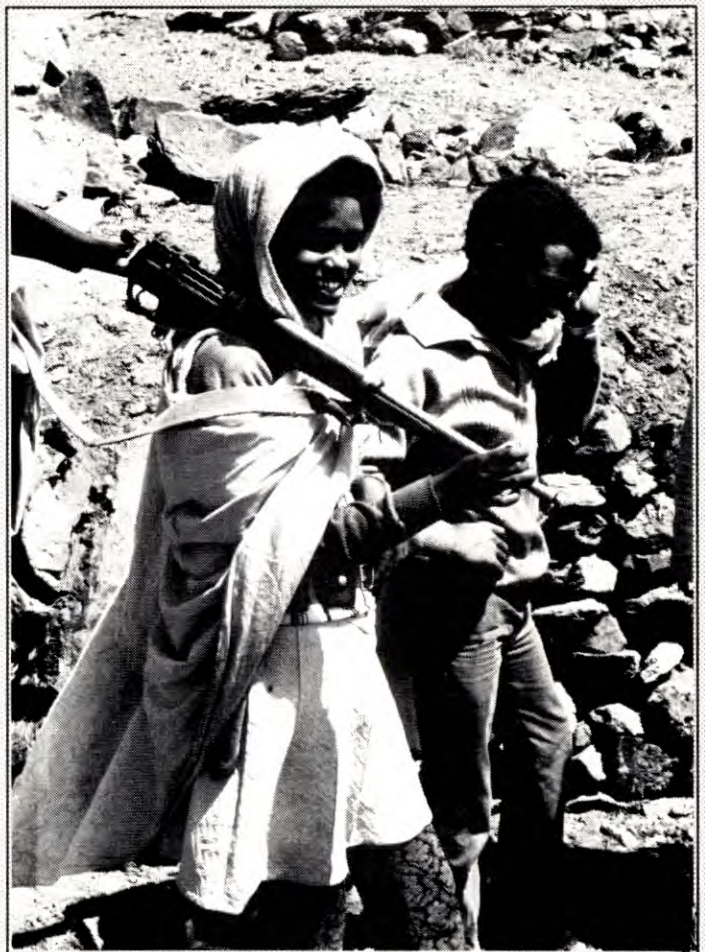
Ved utgangen av 1987 vil den 3. verden ha ei samla gjeld på 1150 milliarder dollar. Land etter land møter "veggen": De makter ikke å betale lenger. De mest gjeldstyngede landa må bruke opp mot 80% av eksportinntektene sine for å betale renter og avdrag på gjeld. Det blir stadig vanskeligere å skaffe nye lån på det internasjonale finansmarkedet. Arbeidsløshet, fattigdom og masseflukt fra landssbygda truer stadig flere land. I 1982 da gjeldskrisa for første gang ble et begrep, snakket ekspertene om midlertidig økonomisk krise. I dag står den tredje verden overfor ei krise i hele det økonomiske og politiske systemet, ei krise som også trekker flere storbanker, multinasjonale selskaper og regjeringer i de rike landa med seg.

Da profittraten falt sist i forrige århundrede, løste de store industrilanda sin økonomiske problemer gjennom en omfattende kapital eksport til den 3. verden. Her fant de billige råvarer, billig arbeidskraft og nye markeder. I mer enn 100 år har enorme rikdommer blitt overført til den imperialistiske verden. Mange trodde dette systemet skulle vare i all evighet.

Etter siste verdenskrig var stemninga i de rike landa igjen optimistisk; Gjenoppbygging av industrien, full fart i rustningskappløpet og ny teknologi førte til betydelig økonomisk vekst og utvikling. Fra 1960 -73 var veksten pr. innbygger i den 3. verden samla 3,6% pr. år (Til sammenligning har veksten i 1980 åra vært - 0,4%). 3.verdenland som Brasil, Sør Korea, India og Mexico var i ferd med å bli betydelige industrivareprodusenter. Økende nasjonalisme og anti-imperialisme førte også til at mange land i den 3. verden innførte restriksjoner for å beskytte seg mot de multinasjonale selskapene. De prøvde også sjøl å bygge opp en nasjonal industri. Den 3. verden var ikke bare et marked og råvarekilde for de rike landa: Konturene av en økonomisk konkurrent viste seg i Østen.

Dette var situasjonen til først på 70 tallet. Siden da har dette lyse bildet fått en stadig mørkere tone. Det imperialistiske systemet var på ny inne i ei profittkrise. Produksjonene vokste langt raskere enn kjøpekraften. Den økonomiske veksten var langsommere. Igjen skulle landa i den 3. verden løse profittkrisa for imperialismen.

Kapital som ikke kunne invetseres til høy profitt i vesten, ble lånt ut til ambisiøse 3. verdenland. Her satt regjeringene i kø med utbyggingsplaner. Det manglet bare

Fattigdomsproblemer og miljøproblemer i den 3. verden er knyttet sammen. Mangel på jord og brensel tvinger fattigbøndene til å drive rovdrift på naturen: Overbeiting, avskoging og ørkenspredning er et av resultatene. Den 3. verdens kamp for økonomisk uavhengighet, og fattigbøndenes kamp for jord er lenket til kampen for vårt felles miljø. Bilde: Folkemilitsen i Eritrea.

kapital og utenlandsk valuta. Imperialistland, som før hadde overført kapital direkte til prosjekter i den 3. verden, overførte nå i større grad kapital i form av lån. I 1980 var 90 prosent av kapitaloverføringene til den 3. verden, lånekapital. Disse låna har blitt ei stadig tyngre lenke rundt halsen på de fattige landa. I første omgang var dette med på å løse en stor del av profittkrisa til de rike landa. Den 3. verden fikk overført kapital slik at de kunne kjøpe varer fra de rike landa. På denne måten kunne salget til den 3. verden økes når markedet i Vesten skrumpet inn, og konkurransen her ble hardere. Fra 1977 til 1982 økte f.eks Indonesias import fra de rike landa med 170 prosent, Colombias import økte med 170 prosent, Phillipinenenes import økte med 93 prosent, og Chiles med 73 prosent. Det var fortsatt lønnsomt å bygge ut multinasjonale selskaper i den 3. verden for å selge på markedet her. Nestlé, IBM, Ford Motor eller Exxon

kunne fortsatt gjøre større profitter i den 3. verden enn de rike landa. 36 prosent av USA's totale profitter ble opptjent i den 3. verden i 70 åra. Mesteparten av dette ble ført tilbake til USA. Dette sammen med økende rentebelasting, betydde en voldsom utbytting av den 3. verden. (Fra Castros tale for Alliansefrie land, 1983.)

Syttiåra ble kostbare hvetebrøddager for mange 3. verdenland. Regningene fra de imperialistiske finanssentraene kom stadig tettere. Råvareprisen falt, de vestlige markedene ble vanskeligere å selge på, og rentene på låna økte. Ekspansjonen i 70 åra snudde til innstramning og økonomisk krise. Gjennom økonomisk og politisk press ble de fattige landa tvunget til å betale. Mens kapitalstrømmen fra den 3. verden til de rike landa fortsatte, sank kapitaleksporten fra imperialistland. Fra 1975 til 1985 var det en netto kapitalutgang fra den 3. verden på 165 - 200 milliarder dollar. En kriseramma økonomi i de fattige landa kan ikke lenger løse profittkrisa i vesten.

Etterhvert som gjelda i den 3. verden vokste og dette mer og mer ble hovedprofittkilden for imperialismen, ble alle mulige tiltak satt inn for å sikre at land betalte. To viktige redskap har tjent de imperialistiske interessene: For det første regjeringer som har fungert som lojale allierte til amerikanske og vestlige politikk. Ikke ubetydelige andeler av milliardlånene er havnet i lomma på herskere som Pinochet, Marcos, Suhartos og deres klikker. Samtidig som det nasjonale borgerskapet i den 3. verden ble svekket i tråd med raseringa av lokalt næringsliv, har kompradorborgerskapet blitt mektigere. Dette herskende skiktet har langt på vei hatt felles interesser med imperialismen.

Det andre viktige redskapet er det Internasjonale Pengefondet (IMF) og verdensbanken (WB). Fra 1979 lanserte WB si linje med strukturlån. Det er lån knytta til betingelser om endringer i den økonomiske strukturen i 3. verden landa. Disse strukturelle endringene skulle sikre at utbyttinga av den 3. verden også skulle fortsette under forhold med fallende økonomisk vekst og økende gjeldsbyrde. 6 viktige betingelser ble stilt til gjeldstyngede land som ba om nye lån:

1. Liberalisering av utenrikshandelen.
2. Nedskjæring av de offentlige utgiftene.
3. Kontroll med fagbevegelsen og lønnskutt.
4. Satsing på eksportnæringer.
5. Fritt marked og frihet for de multinasjonale selskapene.
6. Devaluering av landets valutaer.

(Kronikk i Klassekampen av Peder Martin Lysestøl).

Strategier for rød miljøpolitikk

Miljøhensyn må integreres på alle felt i den røde politikken. Verdenskommisjonen for miljø og utvikling sier at miljøhensyn må innarbeides på alle politikkområder. Verdenskommisjonens leder, statsminister Gro Harlem Brundtland, har vist at hun tydeligvis ikke mener dette skal gjelde for hennes egen regjering. Men heller ikke den røde bevegelsen kan slå seg på brystet i dette spørsmålet. Flere målsettinger og standpunkter i enkeltsaker kolliderer med viktige miljøprinsipper. Det er nødvendig med en gjennomgang av partiprogrammene og oppgjør med mål som er i strid med en økologisk bærekraftig utvikling. I tillegg må det satses mer på skoloring av progressive og fagbevegelse i miljøspørsmål. Tida er vel også inne for at miljø saker får et eget utvalg i AKP slik bl.a. faglige, internasjonale og homopolitiske saker forlengst har fått.

Progressive inn i miljøvernorganisasjonene!

Langt flere progressive bør delta aktivt i miljøvernorganisasjonene enn i dag. Særlig er det viktig å få med flere arbeidere i miljøbevegelsen, som til nå har vært dominert av intellektuelle og studenter. Flere revolusjonære medlemmer i miljøvernorganisasjonene vil styrke organisasjonene tallmessig, tilføre organisatorisk erfaring og aktivisme og bidra til å utvikle organisasjonenes analyser av drivkrefter bak miljøproblemer og samfunnsmessige forutsetninger for å løse dem.

RV/AKP bør markere seg sterkere i

miljø saker. Miljøkampen har hatt stort oppsving de siste årene og engasjert tusenvis av mennesker. Miljøinteresse er et viktig utgangspunkt for å ta stilling til politiske spørsmål og innta antikapitalistiske og sosialistiske standpunkter. Miljø saker blir et stadig viktigere felt for utvikling av revolusjonær bevissthet. Men mange miljøvernere ser med skepsis på RV/AKP fordi den lave prioriteringen av miljøspørsmål bl.a ved 1. mai-arrangementene oppfattes som utslag av "kraftsosialistiske" holdninger. Den beste måten å møte

dette på, er å trappe opp den røde miljøinnsatsen så det synes!

Utvikle rød-grønne allianser

Hvis miljøkampen skal kunne bli en viktig revolusjonær drivkraft, er det nødvendig å smi nye allianser. Særlig nødvendig er det å unngå splittelse mellom fagbevegelse og miljøbevegelse og i stedet utvikle samarbeid med utgangspunkt i felles krav. Det er viktig å trekke inn også forskere og andre intellektuelle med særskilte kunnskaper om miljøspørsmål i et slikt samarbeid. Folk fra RV/AKP og Bellona har gått sammen om å lage et opplegg for treningsleier for miljøvernere, som Studieforbundet "Ny Verden" tilbyr for å utvikle miljøvernaktivister. Dette er et utmerket eksempel som peker framover.

I neste møte vil vi se på hvordan noe av det vi nå har lært og diskutert oss fram til, kan omsettes i konkrete miljøaksjoner.

RV og AKP må markere seg sterkere i miljø saker. Her et eksempel til etterfølgelse. RV aksjonerer sammen med Bellona utenfor Ring Teigen, Drammen. Foto: Thomas Vermes, Klassekampen.

FORDYPNINGSSTOFF TIL MØTE 6:

* **Miljø-utfordringa:** Kjersti Ericsson

FORDYPNINGSTOFF

MILJØUTFORDRINGA.

Kronikk av Kjersti Ericson

Kampen mot de økologiske katastrofene som er under utvikling, er et av de viktigste klassepørsmåla i vår tid. Kapitalismen og imperialismen som økonomisk og politisk system er iferd med å ødelegge livsbetingelsene på jorda. Boreger-skapets politiske ledere **veit dette**, og ødeleggelsene foregår med åpne øyne. Vår egen Gro Harlem Brundtland er et godt eksempel. Hun har leda den såkalte Brundtlandkommisjonen, som grundig dokumenterer den utviklinga som er igang, og som påviser endel av sammenhengene mellom økonomi og miljøødeleggelser. (Vi får tro at Gro Harlem Brundtland har lest sin egen rapport). Men den politikken hun fører som norsk statsminister, er på område etter område stikk i strid med Brundtlandkommisjonens anbefalinger. Miljøkampen gir en sjelden god illustrasjon på at problemet med dagens herskere ikke er at de har feilaktige holdninger eller mangler innsikt. Problemet er at klasseinteressene deres **tvinger** dem til å handle slik de gjør. den tvangen er det bare en sosialistisk revolusjon som kan oppheve. Miljøkatastrofene gir også et uhyggelig innhold til salige Engels' ord om at de veldige produktivkreftene blir til veldige destruksjonskrefter i borgerskapets hender.

Det har tatt tid før den revolusjonære bevegelsen i Norge har innsett betydninga og rekkevidden av miljøkampen. Andre krefter enn oss har satt disse spørsmåla på den politiske dagsorden. Det kunne vært interessant å grave litt i **grunnene** til at det er sånn, se hva påvirkningene i "kraftsosialismen" både i stalinsk og sosialdemokratisk utgave har betydd. Men det viktigste nå er at vi tar den veldige politiske utfordringen vi står overfor alvorlig. Gjør vi ikke det, vil AKP(m-l) knapt fortjene å kalles et revolusjonært parti. Like lite som kvinnekampen, er miljøkampen et isolert delspørsmål. Miljøkampen får betydning for alle deler av politikken vår: For strategien, for sosialismemodellen, for oppgavene til arbeiderklassen, for internasjonal solidar-

"Like lite som kvinnekampen, er miljøkampen et isolert delspørsmål, skriver Kjersti Ericson." Her ser vi medlemmer av treklammer-bevegelsen i India som beskytter trærne med sine egne kropper.

itet. Her står spennende teoretiske, politiske og praktiske utfordringer i kø! Noe av det viktigste er å gjøre miljøkampen til en sentral del av **arbeiderklassens** kamp. Langsiktig er det bare arbeiderklassen som kan gå i spissen for å løse miljøproblemene grunnleggende. Men også kortsiktig er det vanskelig å vinne framgang uten den krafta som arbeiderklassen utgjør. Det finnes gode eksempler på at fagforeninger har ført framgangsrike miljøkamper. Ett av dem er kampen mot Norzinks dumping av tungmetaller i Sørfjorden, en kamp som endte med at 97% av tungmetallene nå blir deponert på land. Men i det store og hele er det krefter utafor fagbevegelsen og arbeiderklassen som har reist og ført miljøkampen (med unntak av et viktig område: Kampen for arbeidsmiljø i bedriftene). Dette har også prega linja miljøkampen har blitt ført etter. De aller fleste skjønner at det ikke nytter å

oppfordre fattige folk i Afrika som hogger ned skogen og bruker den til brensel, til å slutte med å ødelegge miljøet på denne måten. De har ikke tilgang på annen type energi, og de må leve. Dette har vært mindre forstått av folk i vår egen del av verden. Folk må ha arbeide for å leve, sjøl om det arbeidet foregår på en bedrift som forpuster luft og vann, eller lager unyttige og direkte skadelige produkter. "Valget" mellom å bidra til luftforurensning gjennom sitt daglige arbeid eller bli en økologisk ansvarlig arbeidsløs, er ikke noe reelt valg. Men i miljøbevegelsen har det vært tendens til å opptre som om arbeidsfolk hadde et slikt individuelt "valg". På den andre sida har det vært en tendens i fagbevegelsen til å lukke øya for miljøproblemene og i verste fall stille seg seg sammen med kapitalen mot miljøvernaktivistene, som "truer arbeidsplassene". Dett er reaksjonær klassesamarbeidspolitik som vi må bekjempe, på samme vis som vi slåss mot sjåvinisme, rasisme og kvinneforakt. Arbeiderklassen er den som representerer framtida. i dag betyr dette blant annet at arbeiderklassen må bli hovedkrafta i kampen mot miljømord. for AKP(m-l) som ser seg sjøl som det politiske uttrykket for arbeiderklassens kortsiktige og langsiktige interesser, får dette store konsekvenser. Og det reiser mange vanskelige og uløste spørsmål. Ett eksempel: Energipolitikken. Den tredje verden trenger mer og billigere energi. De vestlige landa bruker over 10 ganger så mye energi pr. hode i året som landa i den 3. verden. Med de energiformene vi bruker i dag vil det å få 3. verdenland opp på de vestlige landa nivå når det gjelder energiforbruk, bety økologisk katastrofe. Et av de heiteste miljøproblemene er nettopp knytta til forbrenning av fossile brennstoffer, som olje og gass, fordi dette bidrar til å utvikle den såkalte "drivhuseffekten", med uoverskuelige konsekvenser. Det er et presserende behov, både for å utvikle alternative energiformer og energisparing, og for en omfordeling av energiforbruket i verden til fordel for de fattige landa.

Disse spørsmåla kan verken arbeiderklassen eller AKP(m-l) lukke øya for. Det dreier seg om framtida for menneskeheten, og det dreier seg om internasjonal solidaritet. Men hva med arbeider- klassen f.eks innafor oljesktoren og verftsindustrien? Innafor dette systemets rammer kan det oppstå en reell konflikt her. AKP(m-l) kan ikke late som de energipolitiske problemene ikke er virkelige. Vi kan heller ikke snu ryggen til kampen for arbeidsplassene. Da svikter vi arbeiderklassen og dermed den eneste krafta som kan gå i spissen for en revolusjon. Vi står overfor oppgava å utvikle en økologisk forsvarlig energipolitikk som arbeideren i oljesktoren og verftsindustrien kan slåss for, som de kan gjøre til sin. En politikk som ikke består av haltende kompromisser, men som er en sammenhengende helhet, med et strategisk perspektiv og med dagskrav som arbeidsfolk kan slåssfor her og nå. En slik politikk er ennå ikke laga. Så lenge den ikke finnes, er det et gapende hull i AKP(m-l)s profil som revolusjonært parti.

Spørsmål til møte 5:

1. Hvilke miljøkrav er de viktigste å stille i Norge i dag?
2. På hvilke områder gjør miljøkrav det nødvendig å videreutvikle/endre RV/AKPs politikk?
3. Hvor viktig er miljøkampen som revolusjonær drivkraft i industrialiserte land sammenliknet med f.eks. faglig kamp?
4. Hva må til for å få til kortsiktige og langsiktige allianser mellom fagbevegelsen og miljøbevegelsen?
5. Skriv opp 20 viktige miljøsaker RV bør ta opp i din kommune (på kort og lang sikt)

Møte nr. 7

TENK GLOBALT , HANDLE LOKALT!

På forrige møte diskuterte vi utfordringene for en rød miljøpolitikk. Vi så nærmere på hindringene og forutsetningene for økt aktivisering i miljødebatten. På dette møtet retter vi søke-lyset mot strategier for å utvikle miljødebatten til miljøkamp!

Vi har ikke tenkt møte 7 som en avslutning, men heller som en begynnelse for dere som har tenkt å ta opp hanskene mot kapitalismens miljømord ikke bare med ord, men med handling. I den anledning gjengir vi en tre-fases strategi for gjennomføring av aksjoner mot miljøkriminalitet. Den er basert på våre erfaringer fra en rekke aksjoner både her i Norge og i utlandet. Strategien er ingen endelig oppskrift, heller et forslag fra oss til dere, et forslag som dere kan bygge videre på i kampen mot mektige fiender. Ved mindre saker kan dere bruke deler av dette opplegget. Ofte vil det være mest naturlig.

Utgangspunkt: Dere kjenner til og er opprørte over rovdrift og/eller forurensning som pågår i deres lokale miljø. Det finnes en rekke miljøskandaler som venter på deres detektivarbeid.

FØRSTE FASE: KARTLEGGING.

A) GRAV! Skaff dere informasjon om sakens helhet. Vær åpen og positiv, snakk med de ansvarlige, naboene, de ansatte, de oppsagte. Let i avisene, i referatene fra kommunestyremøter, fylkestingreferater osv. Skaff dere fakta! Sakspapirer, fagforeningsbrev, faglitteratur, faguttalelser. Kontakte miljøvern-avdelingen i fylket, miljøvernkontor i kommunen. Ta kontakt med miljøvernorganisasjoner og med forskere som er opptatt av saken. Tenk utradisjonelt - hvem eier informasjonen?

B) ANALYSER! Informasjonen dere graver fram må systematiseres. Definér problemet -

hva er det som foregår? Lag gjerne et topografisk (fysisk) kart over området som er truet med de levende organismer som befinner seg der. Lag dermed en funksjonell analyse av problemet, dvs.

- i) HVEM eller HVA skaper problemet?
- ii) HVORDAN foregår/skjer problemet?
- iii) HVA ER KONSEKVENSENE av problemet for miljøet og dermed folket?

C) ALLIÉR! Hvem er OFRENE for problemet? Det er blant ofrene dere finner deres største allierte! Hvem har kunnskap, informasjon og ressurser som kan brukes til å AVSLØRE og SYNLIGJØRE problemet. Hvem kunne tenke seg å være med i arbeidet - velforening, naboer, ungdomsklubber, husmørlag, folkelag, bondekvinnelag, pensjonister, miljøgrupper, Natur og Ungdom osv. Lag åpne møter, besøk de ovennevnte, skriv brev - få opp interessen! (Det er lurt å skaffe juridisk/kyndig veiledning allerede i denne fasen.)

D) POLITISÉR! Hva sier forurensnings eller andre relevante lover? Hva sier politikerne og valgprogrammene? Hva sier myndighetene? Hvilke målsettinger og bestemmelser inneholder generalplanen, reguleringsplanen osv? Konsentrer dere om å avsløre kriminelle forhold. Synliggjør konsekvensene! Fokuser på motsetningene, f.eks. profitt kontra helse. Vær på jakt etter hemmelige avtaler - husk det finnes ingen tilfeldig rovdrift eller forurensning

ANDRE FASE: PLANLEGGING.

E) ORGANISÉR! Danne en aksjonskomité. Skal aksjonen bli slagkraftig, må den planlegges godt, slik at deltakerne vet hva som skal gjøres og hvem som har ansvaret for hva. Hvis dere er få, så la ikke det hindre dere i å sette i gang - 3 eller 4 personer kan få til en god del! Det at noen tar initiativ og viser at det går an å gjøre noe, gjør det dessuten lettere å

få med flere aktivister senere.

Har aksjonen mange delt-agere, kan det være lurt å dele seg inn i flere under-grupper med spesielt ansvar for:

- **PUBLISITET:** Denne gruppa skal sikre media-dekning, at informasjon når de interesserte/allierte osv., **TALSKVINNER** for aksjonen så de må være "veltrente"! Gjør saken "mediavennlig", gjør dere interessante for media.

- **TILTAK:** Denne gruppa har ansvar for idédugnader (brainstorming) for oppsiktsvekkende aksjons-former osv.

- **ØKONOMI-RES-SURSER:** Denne gruppa har ansvar for å skaffe penger, adgang til kopieringsmaskin, skrivemaskin ol. Sikre møtesteder.

- **KONTAKT:** Denne gruppa har ansvar for informasjon - sikre flommen av fakta omkring problemet, verving av nye aktivister.

F) VELG MÅLET OG DELMÅLENE! En enkel men svært effektiv måte å gjøre dette på er

i) Lag et **KONKRET RESULTATMÅL** for aksjonen (bør knyttes til deres

krav), altså **DET SOM SKAL SKJE**.

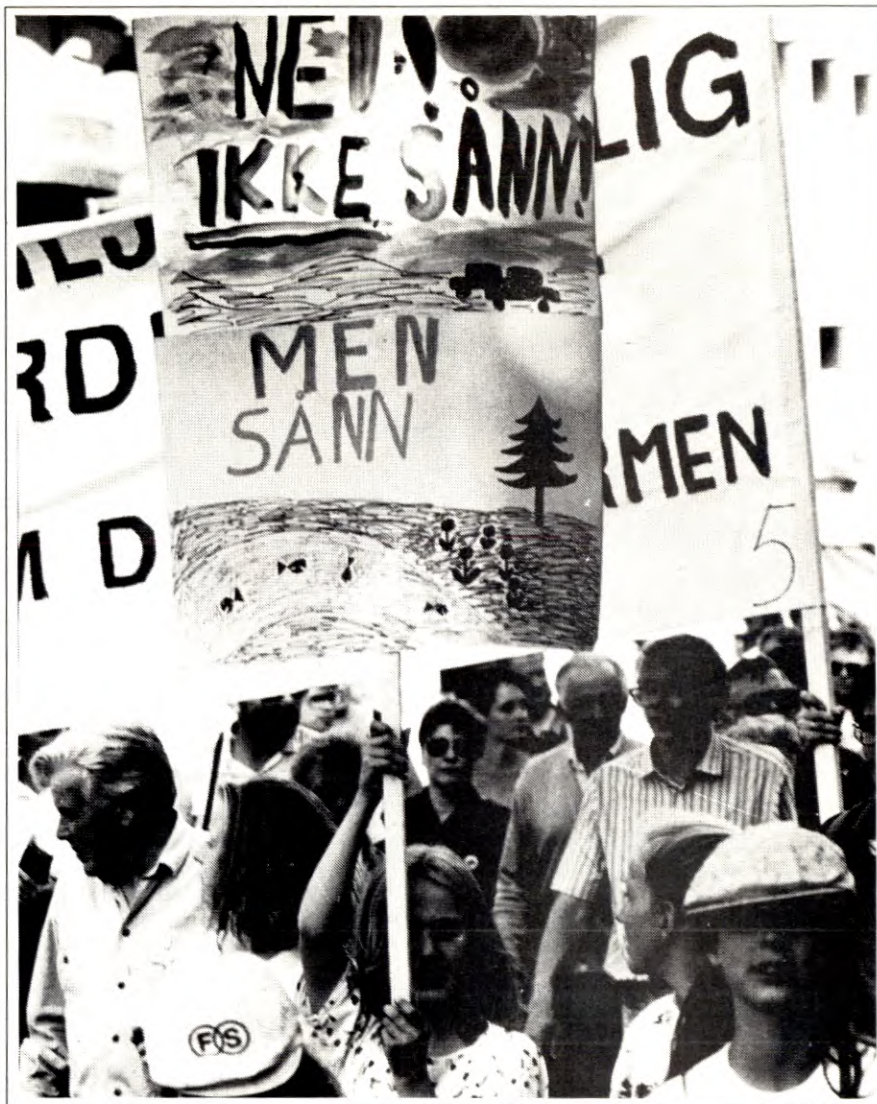
ii) Del opp veien fram til dette målet i form av **SPESIFIKKE**

OPERASJONER, altså **HVEM** skal gjøre **HVA**, **NÅR** og **HVORDAN**.

iii) På en stor flipover og senere på A4-ark, lag en del-målsplan - altså

en konkret handlingsplan i riktig rekkefølge.

G) FORSTERK HVERANDRE! Unngå for mye solojobbing. Unngå å sette måldato lang

Organiser! Bilde fra miljødemonstrasjon arrangert av FIVH våren 1988.
Foto: Ola Sæther, Klassekampen.

tid framover. Jobb helst i lag 2 - 4, maks. 6 personer. Bruk massevis av positiv oppmuntring og ros. Når dere ikke fram til riktig dato-utvid fristen og/eller styrk laget med flere folk. Mennesker er sine verste kritikere, så dere behøver ikke å straffe hverandre - det gjør folk sjøl. Gi ros på det som er bra og forandre på det som er mindre bra. Positiv feedback er gull verd.

TREDJE FASE: AKSJON!

H) KREV TILTAK! Krev konkret handling av bedriften, myndighetene, kommunen, fylket, politikerne osv. Kravene deres må være moralsk uklanderlige, fornuftige og forståelige. Vær spesifikk.

I) PUBLISÉR! Legg fram deres miljøpolitiske

krav. Er saken gammel, lag en ny vri (idédugnad). Ofte er sakene gamle og myndighetene har unnlatt å følge opp. Sørg for bred dekning i media - alle slags media - inkl. gratisaviser, radio, TV. osv.

J) ØV! Før dere aksjonerer, forsøk med rollespill. Dersom du blir spurt av en journalist under aksjonen, hva vil du si? Hva slags spørsmål kommer dere til å få? Hvordan før dere oppføre dere dersom dere blir tauet bort? Hva kommer til å skje på politistasjonen? Hvor lenge kan politiet holde dere?

K) SLÅ TIL! Sørg for at flest mulig er med, men husk på at ikke alle behøver å klatre i skorsteinen. Ha det gøy! Husk alltid å ha med dere transparente og plakat - deres krav må komme fram i billedtekstene. Sørg for at dere gir hverandre mye fysisk kontakt, slå armene rundt hverandre, oppmuntre hverandre, syng! Kle dere ut! Vær fargerike!

Husk å ha med deres egne fotografer, gjerne videokamerafolk. Husk oppryddingsgjeng - Ikke noe avfall, takk!

NB! Husk alltid på at dagens passive tilskuer kan være morgendagens støttespiller. Oppfør dere alltid høflig. Ha alltid med skriftlige, kortfatta opplysninger!

L) AVSLUTT! Om målet blir nådd eller ei, arrangér en felles samling. Vis bildene fra aksjonen og forarbeidet. Lag gjerne en "aksjons-takkefest" - vær gjerne litt høytydelig og minn hverandre om hvorfor dere gjorde som dere gjorde. Legg ned aksjonskomitéen eller fastslå dato for oppløsning - unngå utbrenning!!

AKSJONSFORMER - noen kommentarer:

Ikke alle er fjellklatrere, fallskjermhoppere eller dykkere, men alle kan bidra på hver sin måte. Folk overrasker seg selv

med hva de er i stand til å klare når de er tente og mange. Dette fenomenet kaller psykologer for den "ko-aktive effekt" - mennesker oppfører seg annerledes i grupper, derfor frykter alle statsmakter "mobben", derfor den nådeløse individualiseringen og privatiske som dominerer den norske hverdagen. Men "mobben" skremmer også individet, derfor må vi ha god disiplin, vi må bruke humor, sang, farge, musikk. Vi må fremkalle sympati hos tilskuerne, derfor er våre paroler viktige! Det hjelper å ha flere aldersgrupper representert. Politiet oppfører seg mykere overfor kvinnelige pensjonister og rullestolbrukere og hvilken avisredaktør kunne si nei til bilde av en pensjonist hånd i hånd med et barn mens de blokkerer Norsk Hydro?

Bellona i aksjon Foto: Klassekampen.

FORDYPNINGSTOFF TIL MØTE NR. 7:

* Gjør noe med bomiljø- og trafikkproblemene! Kronikk i Klassekampen skrevet av Paal Sørensen.

FORDYPNINGSTOFF:

GJØR NOE MED BOMILJØ- OG TRAFIKKPROBLEMENE!

"Gjør noe med trafikkproblemene, bilde fra aksjon på Møllenberg, Trondheim. Foto: Klassekampen

Brundtlandkommisjonen for miljø og utvikling skriver følgende om bytrafikk: "Redusert vekst i antall motorkjøretøyer, forbedret trafikkregulering og byutforming har bidratt til å redusere belastningen i bytrafikken." Dette er rent sludder, og det er et forsøk på å tilsløre den situasjonen at hverken Gro eller andre vestlige lands regjeringer har kontroll over trafikkutviklingen vi nå ser i byene. Alle ser problemene, men ingen politikere tør å ta offentlig styring i form av å bygge ut kollektivtransporten og redusere privatbilismen. Statsministeren har tvertimot skrevet at det viktigste miljøløstaket i denne sektoren er å bygge flere veier, riktignok utenom byene, men snakk om å gå utenom problemet. Trafikken i Oslo har økt med 20 prosent de siste fire år, og prognosene spår ytterligere 10 prosent økning fram mot år 2000. Det samme skjer over hele verden, og dette er altså Gros miljøpolitikk globalt, og i hennes eget land.

Dette går verst utover barn, og det er verst i boligområdene i byene. Det kan synes håpløst å påvirke de store veinettene, og de store samferdselsbudsjettene. Jeg tror vi må starte i lokalmiljøene, aktivisere folk og foreninger, påvirke lokalpolitikere som deretter kan ta fatt i de politikerne som bestemmer. Jeg tror vi må starte med trafikkaksjoner for lokale løsninger med fartsreduksjoner og boliggate stengt for gjennomkjøring. Idag er dette ofte praktisk vanskelig fordi trafikken er stor. Men med mange nok lokale aksjoner vil behovet for en helt annen samferdselspolitikk tvinge seg fram.

Mange vet ikke hvor de skal starte, hvem de skal snakke med eller hvordan det er larest å aksjonere. Jeg foreslår følgende oppstart i ni punkter. Etter en slik runde skulle dere være godt rusta til enhver diskusjon om trafikkproblemer:

1. **Kontakt nærmeste beboerforening, eller styre i borettslaget.** Disse har ofte god greie på hva som har

vært gjort før, og erfaringene fra det. Dessuten er de ofte utslitt og desillusjonerte, og de kan trenge "et sparkbak" for å gjøre noe.

2. Kontakt den kommunale etat som har ansvaret. Det kan være være byplankontoret, reguleringsavdelingen, teknisk etat eller veivesenet. Spør om planene for ditt område. Spør om når de skal gjennomføres og om det er satt av penger. (Svært mange planer blir aldri noe av). Ikke bli lurt av byråkratisk fagspråk. Spør hva det betyr det de sier, og hva det betyr for ditt strøk. Spør om alle slags planer av betydning. Husk at de dårlige planene må vi slåss mot, og de gode planene må vi slåss for.

3. Snakk med noen naboer. Nå vet du litt om de kommunens planer. Hva mener naboene om disse planene? Kanskje er det noen som har gode forslag til trafikk løsninger eller til aksjonsformer. Inviter hjem noen av de mest engasjerte, og diskuter et utkast til en plattform for aksjoner og konkrete løsninger for trafikken i strøket.

4. Snakk med noen fagfolk. Mange trafikkplanleggere har miljøvennlige holdninger privat, uten at det kommer til uttrykk i den jobben de gjør. Disse kan finnes i kommunen, eller i private konsulentfirmaer, og mange vil gjerne bidra med gode råd til denne slags aksjoner. De kan plukke vekk elementære feil i starten, og særlig er dette viktig hvis det dreier seg om store områder med vanskelige planer. Yrkessåfører kan også bidra på dette stadiet.

5. Forslaget må diskuteres med beboerene i strøket. Det er viktig å ha med beboerforeningen eller borettslagsstyret. I samarbeid med disse bør forslaget (gjern med flere alternativer) tegnes på et kart og f.eks utformes som underskriftslistes. Gå på dørene og arranger åpne møter. Reis diskusjoner med det mål at dere etterhvert skal samles om ett forslag har støtte fra flest mulig.

6. Kommunal behandling av forslaget. Send det inn til ansvarlig etat eller til bygningsrådet. Private forslag har krav på politisk behandling ifølge bygningsloven. De fleste kommuner gir blaffen i det, legger forslagene i skuffen eller tar dem med som kommentar til en av sine egne planer. Ikke godta det. Send det inn som et selvstendig forslag og krev politisk behandling. Dette forutsetter et visst faglig nivå på forslaget.

7. Kommunale etater må mases på. Ring med jevne mellomrom til saksbehandler, etatsjef eller ordfører, alt etter hva som er mest lurt. Rikfolk har egne advokater som ofte kranter seg foran køene. Folk flest som godtar at kommunale etater er overarbeidet tjener ofte lite på å være forståelsesfulle.

8. Utvid aksjonens plattform med å kreve bedre kollektivtransport. Dette er helt nødvendig dersom trafikkproblemene skal løses. Ta kontakt med fagforeninga i buss eller baneselskapet. De har ofte perspektiver på samferselspolitikken, og de kan komme med gode konkrete løsninger. Bedre rutetider, nye ruter, egne kollektivfelt.

9. Trafikkaksjonen må nå markere seg i hele sin bredde. For å presse kommunen og politikerene må dere nå bruke alle midler. gateaksjoner, åpne møter, informasjonsarbeid, lokale kulturkreft er, avisinnlegg og samarbeid med andre organisasjoner og andre strøk med de samme problemene. Bruk fantasien - for et bomiljø som er til å leve i!

ADRESSELISTE:

<u>Organisasjoner:</u>	<u>Adr.:</u>	<u>Tlf.</u>
AKP/RVs miljøpolitikk-gruppe	Boks 211 Sentrum, 0103 Oslo1	(041) 51 4 51
Natur og Ungdom	Pilestredet 41 B, 0166 Oslo 1	(02) 36 42 18
Norges Naturvernforbund	Torggata 34, 0183 Oslo 1	(02) 42 95 00
Framtiden i våre hender	Torggata 35, 0183 Oslo 1	(02) 20 10 45
Miljøstiftelsen Bellona	Chr. Krohgs g. 60, 0186 Oslo 1	(02) 36 21 50
Greenpeace	St. Olavs g. 1, 0165 Oslo 1	(02) 20 51 01
Felleskampanj. for miljø og utvikl.	FN-samb., Langes g 4, 0165 Oslo 1	(02) 20 91 70
Aksjon nærmiljø og trafikk	Vestgrensa 2, 0851 Oslo 8	(02) 60 17 44
Norsk forening mot støy	Kingos g. 22, 0457 Oslo 4	(02) 35 23 02
Syklistenes landsforening	Majorstuv. 20, 0367 Oslo 3	(02) 44 27 31
Norges Velforbund	Tøyeng. 26, 0190 Oslo 1	(02) 67 43 70
Samarbeidsrådet for friluftsliv	Kongev. 5, 0390 Oslo 3	(02) 14 16 90
Friluftsrådenes landsforbund		
Den Norske Turistforening	Stortingsg. 28, 0161 Oslo 1	(02) 41 80 20
Miljømagasinet	Kolstadg. 1, 0652 Oslo 6	(02) 67 76 00
 <u>Offentlige myndigheter:</u>		
Miljøverndepartementet	Boks 8013 dep., 0030 Oslo 1	(02) 34 90 90
Statens forurensningstilsyn	Lørenv. 57, 0580 Oslo 5	(02) 65 98 10
Direktoratet for naturforvaltning	Tungasletta 2, 7000 Trondheim	(07) 91 30 20
Fylkesmennenes miljøvernnavd		
Kommunens miljøvernssjef/ tekniske etat/grøntetat		
Skr. for miljø og utvikling	Miljøv.dep, boks 8013 dep, 0030 Oslo1	(02) 34 90 90

Miljøutfordringen

Utgitt av Studietjeuvalget i AKP (m-l)

K/S Studietjeuener A/S

ISBN-82-7392-012-7

Pris: kr 60,-